

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ
імені С. З. ГЖИЦЬКОГО****Факультет економіки та менеджменту****Кафедра публічного управління
та адміністрування****Допускається до захисту****„__” _____ 2021 р.****Зав. кафедрою _____****проф. Парубчак І.О.****ДИПЛОМНА РОБОТА****Студента ЯЦИНИ ОСТАПА ІГОРОВИЧА****на тему: «Публічне управління у підготовці персоналу в сфері охорони
громадського порядку: освітні та виховні аспекти»****на присвоєння кваліфікації – магістра публічного
управління та адміністрування****Керівник роботи _____
(підпис)****проф. Парубчак І. О.
(вчене звання, прізвище та ініціали)****Консультант _____
(підпис)****_____
(вчене звання, прізвище та ініціали)****Консультант _____
(підпис)****_____
(вчене звання, прізвище та ініціали)****Львів 2021**

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ	6
1.1. Громадський порядок та громадська безпека як об'єкти охорони в умовах проведення публічних заходів	6
1.2. Сутність поняття громадської безпеки у виховних та освітніх аспектах	12
1.3. Поняття та сутність адміністративно-правової протидії порушенням громадського порядку.....	20
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРА ЗАХОДІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИМУСУ, ЯКІ ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ	28
2.1. Система суб'єктів адміністративно-правової протидії порушенням громадського порядку при проведенні громадських заходів	28
2.2. Заходи адміністративного попередження порушень громадського порядку та безпеки під час проведення публічних заходів.....	36
2.3. Попереджувальні міри як елемент освітнього та виховного аспекту охорони громадського порядку.....	43
РОЗДІЛ 3. УПРАВЛІНСЬКІ ТА АДМІНІСТРАТИВНІ ПРИМУСИ У ПІДГОТОВЦІ ПЕРСОНАЛУ ДО ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ..	49
3.1. Навчальні заходи щодо припинення адміністративних порушень громадського порядку	49
3.2. Заходи забезпечення просування у справах про адміністративні правопорушення, що посягають на громадську безпеку	57
3.3. Заходи адміністративної відповідальності за порушення громадського порядку та громадської безпеки	67
РОЗДІЛ 4. СОЦІАЛЬНА ТА КОРПОРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ.....	71
РОЗДІЛ 5. ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ.....	82
ВИСНОВКИ	94
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	98

ВСТУП

Магістерську працю присвячено дослідженню питань адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері громадської безпеки та громадського порядку при проведенні зборів, мітингів, демонстрацій, ходів та пікетувань. Свобода зборів, безумовно, є одним із основних прав людини та громадянина, безперешкодна реалізація якого визначає демократичну, правову суть держави.

Однак його здійснення не може мати безконтрольний характер. Держава має забезпечити баланс між інтересами суспільства в особі конкретних його представників та груп громадян, а також інтересами охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, захисту конституційного ладу та суспільної моральності.

Публічні заходи мають носити виключно мирний, цивілізований характер. Завдання органів державної влади полягає в тому, щоб, не порушуючи та не обмежуючи права громадян на свободу зборів, перешкодити потенційним та дійсним правопорушенням у сфері суспільної безпеки та громадського порядку в ході їх здійснення. Неузгоджені громадські заходи чи заходи, цілі яких свідомо спрямовані на підрив суспільної безпеки та громадського порядку, а також перешкоджають нормальному функціонуванню органів державної влади, об'єктів транспортної інфраструктури, що не відповідають вимогам побудови демократичної держави.

Здатність органів публічної влади української держави ефективно їм протидіяти підтверджується великою практикою застосування заходів адміністративного переконання та примуси у ситуаціях проведення таких заходів, які мали місце у багатьох суб'єктах України. Разом з тим, попереджувальні і каральні засоби адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері громадської безпеки та громадського порядку не повинні паралізувати реалізацію права громадян свободу зборів. Вони повинні повністю відповідати вимогам законності.

Діяльність законодавчих органів держави також покликана забезпечити гарантовану – без зайвих адміністративних бар'єрів – можливість здійснення цього права. Слід зазначити і посилення адміністративно-каральної політики держави, що потребує відповідної наукової оцінки.

Зазначені обставини актуалізують питання адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері суспільної безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів та створюють, безсумнівно, потребу у науковому осмисленні відповідних нормативних нововведень та сучасної правозастосовної практики, у тому числі з проблемних позицій застосування суб'єктами адміністративної юрисдикції заходів адміністративного примусу у разі порушення відповідних правил.

Метою дослідження виступає доктринальний аналіз нормативних, теоретичних та організаційних проблем застосування адміністративно-правових засобів протидії правопорушенням у сфері суспільної діяльності безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення громадських заходів, вироблення пропозицій, спрямованих на вдосконалення законодавства про публічні заходи та інші нормативні акти, а також на підвищення ефективності діяльності щодо застосування заходів адміністративного примусу до організаторів та учасників публічних заходів.

Мета дослідження зумовила постановку та вирішення наступних завдань:

- Дослідження теоретичних підходів до визначення понять «суспільний порядок» та «суспільна безпека» в контексті їх забезпечення в умовах організації та проведення громадських заходів;

- Аналіз Законів та інших нормативних актів, що регулюють адміністративно-правову протидію правопорушенням у сфері громадської безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів;

- Визначення поняття адміністративно-правових засобів протидії правопорушенням у сфері громадської безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів;

- Встановлення системи органів публічної влади та недержавних суб'єктів, які беруть участь у забезпеченні суспільної діяльності безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення громадських заходів;

- Дослідження системи заходів адміністративного попередження, застосовуваних в умовах підготовки та здійснення публічних заходів;

- Дослідження системи заходів адміністративного припинення порушень громадської безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів;

- Дослідження заходів адміністративної відповідальності, що застосовуються у разі порушення громадської безпеки та громадського порядку з умови підготовки та здійснення публічних заходів;

- Розробка пропозицій, спрямованих на вдосконалення нормативно-правових актів, які встановлюють порядок застосування заходів адміністративного примусу до організаторів та учасників публічних заходів.

Теоретична та практична значущість дослідження. Результати цієї магістерської праці можуть бути використані в подальших дослідженнях як власне питань застосування адміністративно-правових засобів протидії правопорушенням у сфері суспільної діяльності безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів, а також проблем адміністративного примусу загалом.

У магістерській праці є висновки та пропозиції, розраховані на їх облік національним законодавством при вдосконаленні нормативних актів про публічні заходи, а також закони, що регулюють правове становище суб'єктів, які забезпечують громадський порядок та громадську безпеку під час їх проведення.

РОЗДІЛ 1

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

1.1. Громадський порядок та громадська безпека як об'єкти охорони в умовах проведення публічних заходів

Право збиратися мирно, без зброї є одним із найважливіших основних прав людини, закріплених у Конституції України (ст. 31). Конкретизуючи положення Конституції України, національне законодавство юридично оформило можливість громадян організовувати та брати участь у проведенні відкритих, мирних, доступних кожному зборів, мітингів, демонстрацій, хід і пікетувань, об'єднаних узагальнюючим поняттям «публічні заходи», за допомогою яких здійснюється формування та вираз громадської думки, участь в управлінні справами держави, а також права і свободи громадян [24, ст.49].

Важливість зазначеного права для побудови демократичної, правової держави та розвитку громадянського суспільства важко переоцінити, що неодноразово підкреслювалося як на внутрішньо-державному, так і на міжнародному рівнях. Гарантуючи право громадян на організацію та проведення публічних заходів, з одного боку, держава вимагає від їхніх організаторів забезпечення в межах своєї компетенції громадського порядку та безпеки громадян, дотримання громадського порядку та регламенту проведення громадського заходу його учасниками.

Порушення громадського порядку розглядається законом як можливі підстави для зупинення чи припинення публічного заходу. У науковій літературі не представлено одноманітного підходу до визначення понять суспільної безпеки та громадського порядку.

Суспільний порядок. Цю категорію повною мірою можна розглядати як складного соціального явища. Однак, незважаючи на те, що деякі питання організації та проведення громадських заходів з'явилися предметом пильного вивчення відомими вченими ще наприкінці XIX – на початку XX ст. , а перше законодавче визначення поняття «суспільний порядок» було дано у Статуті про запобігання та припинення злочинів 1832 р. , на сьогоднішнє відсутнє однакове розуміння сутності даного терміну, а також його співвідношення з поняттям суспільної безпеки.

За твердженням В.В. Нехайчика, важливу роль у генезі категорії «суспільний порядок» належить процесу запозичення, поступового проникнення в українську мову іноземних словосполучень з їх одночасним дослівним перекладом, що призвело до вилучення з української мови застарілих словотворів та введення замість них нових. Однією з таких категорій і став суспільний порядок змістом, який сьогодні має місце [31, ст.49].

Так, у законодавстві ФРН вживається термін "die öffentliche Ordnung" , змістовно аналогічний досліджуваній категорії. Дефініція громадського порядку, з'ясування його сутності та змісту – дуже важливе завдання сучасної адміністративно-правової науки, що обґрунтовується відсутністю єдиного підходу до визначення даного терміну та його широким використанням у законодавстві, наукових працях, засобах масової інформації та суспільного життя.

Відсутність нормативно-встановленого визначення поняття суспільного порядку дозволило ряду вчених зробити висновок не лише про складність досліджуваного соціально-правового явища, а й про суттєву прогалину в українському законодавстві. Аналіз проблеми поняття громадського порядку дозволить більш точно визначити коло суспільних відносин, що становлять його суть, усвідомити характер та природу соціальних норм, покликаних регулювати та охороняти ці відносини, визначити компетенцію державних органів та недержавних суб'єктів з підтримки на належному рівні соціального порядку під час проведення громадських заходів.

У соціологічному сенсі під суспільним порядком як соціальною категорією розуміється система економічних та ідеологічних відносин та зв'язків певної епохи чи країни. У названому значенні суспільний порядок сприймається як об'єкт управління для всієї політичної системи та, зокрема, для всіх галузей державного управління.

Ю.Є Авритін, розглядаючи громадський порядок як суспільствознавчу категорію, вказує, що він виникає там і тоді, де і коли формується суспільство як синонім соціуму, що є організаційною формою спільної життєдіяльності людей, суть якої полягає в упорядкуванні за допомогою біологічно не заданих регуляторів соціальних відносин між людьми. Деякі автори виділяють соціально-психологічну категорію громадського порядку під час розгляду суспільних відносин, складових зміст громадського порядку (як у соціальному, соціально-правовому, і у правовому сенсі).

Необхідно відмітити, що при з'ясуванні змісту громадського порядку суттєвим моментом є облік стану учасників громадських відносин. Таким чином, при скоєнні діяння, що не узгоджується з розпорядженнями соціальних норм, які у сфері громадського порядку, відбувається дезорганізація суспільних відносин і в той же час завдається певна шкода індивідуальній чи суспільній свідомості, душевного стану людей [42, ст.87].

Емоційно-вольові та психічні стану індивідів та їх спільнот, як учасників суспільних відносин є важливими компонентами громадського порядку. Це дає підставу розглядати суспільний лад і як соціально-психологічну категорію, оскільки люди оцінюють вчинки інших учасників суспільного життя, порівнюючи їх з чинними в суспільстві приписами правових та інших соціальних норм, перш за все норм моралі. Суспільний порядок у юридичній літературі прийнято характеризувати у широкому та вузькому поняттях.

Л.П. Волкова, аналізуючи юридичну літературу раннього періоду, виділяє низку загальних позицій вчених щодо характерних особливостей громадського порядку, розглядається у сенсі:

- Обумовленість громадського порядку системою громадських відносин,

що склалися у суспільстві;

- Акумуляція у категорії «суспільний порядок» усіх сформованих у суспільстві відносин під впливом соціальних норм;

- Іманентна властивість громадського порядку бути об'єктом впливу всієї політичної системи;

- Значимість громадського порядку для реалізації цілей зміцнення та розвитку державного та суспільного устрою, захисту життя та здоров'я громадян, недоторканності особистості та недоторканності власності.

У сучасний період вітчизняна правова доктрина та законодавство оперують поняттям громадського порядку у вузькому його значенні. Розуміння громадського порядку у вузькому значенні носить прикладний характер і служить цілям визначення завдань та компетенції окремих правоохоронних органів держави, органів місцевого самоврядування та окремих недержавних суб'єктів, які мають повноваження у сфері охорони громадського порядку.

Про цю категорію є згадка у ст. 132 Конституції України та у багатьох інших законодавчих та підзаконних нормативно-правові акти. Визначення даного поняття можна знайти у законодавстві суб'єктів України. Зокрема, у ст. 1 ЗУ від 29 квітня 2004 р. № 227-ЗО «Про дотримання громадського порядку» громадський порядок розглядається як сукупність суспільних відносин, що забезпечують спокій громадян та тишу, гідну поведінку громадян у громадських місцях [53, ст.29].

У доктринальній літературі досі також не вироблено єдиної позиції стосовно сутності та змісту категорії «суспільний порядок». Якщо звернутися до праці М.І. Єрипкіна, то цим автором громадський порядок розглядався як детермінована інтересами всього населення, що регулюється правовими та моральними нормами, а також звичаями системи вольових суспільних відносин, що виникають переважно у громадських місцях.

Разом з тим, його думку, дані суспільні відносини за своїм характером можуть складатися та розвиватися за межами громадських місць, забезпечуючи при цьому охорону життя та здоров'я громадян, захист їх честі та гідності,

громадський спокій, недоторканність власності, а також створюючи умови для нормального функціонування підприємств, установ та організацій.

У структуру суспільного ладу М.І. Єрипкіним запроваджено наступні чотири елементи:

- Своїм змістом суспільний порядок має виражену в поведінці громадян систему вольових суспільних відносин, породжених їх вчинками;

- Норми права і моралі, а також звичаї виступають як засобів регулювання громадського порядку;

- Метою забезпечення громадського порядку є охорона життя та здоров'я громадян, захист їх честі та гідності, громадське спокій, недоторканність власності, а також створення умов для нормального функціонування підприємств, установ та організацій;

- Гарантією непорушності громадського порядку є демократичні засади системи політико-правових відносин у державі.

Визначається громадський порядок як систему суспільних відносин, врегульованої правовими та іншими соціальними нормами, встановлення, розвиток та охорона яких гарантують підтримання громадського спокою, зміцнення суспільної моральності, захист честі та гідності громадян. Солідаризуючи з М.І. Єрипкіним, він передбачає наявність можливості порушення громадського порядку поза громадськими місцями, якщо торкаються права інших громадян [64, ст.13].

Групами суспільних відносин, що становлять зміст громадського порядку, на думку даного автора, є:

- Суспільні відносини, що зумовлюють суспільний спокій, координація та динамічність важливих для суспільства явищ та процесів, життєдіяльності великих колективних суб'єктів чи груп громадян, мешканців населених пунктів;

- Суспільні відносини, завдяки яким гарантується особистий спокій людей, виражений у їхньому комфортному життєвому розпорядку. Сюди відносяться врегульовані, як правило, моральними нормами та звичаями відносини у сфері побуту;

- Суспільні відносини, які забезпечують повагу суспільної моралі та моральності та пов'язані із захистом честі та гідності особистості.

У зазначених термінах автори абстрагуються від прив'язки громадського порядку до ознаки громадського місця, припускаючи, що громадський порядок може порушуватися у громадських місцях. Проте слід зазначити позицію низки вчених, згідно з якою зміст громадського порядку обмежений лише тими суспільними відносинами, які виникають і розвиваються в громадських місцях.

Як громадські місця при цьому розглядаються вулиці, парки, сквери, набережні, площі, об'єкти спортивного, культурного призначення, громадський транспорт, організації громадського харчування та інші відкриті для доступу необмеженого кола осіб місця, в яких перебувають або можуть перебувати люди, і навіть задовольняються їх усілякі нагальні потреби.

З позиції адміністративно-правового розуміння громадського порядку передбачає розгляд як такий правового, тобто врегульованого адміністративно-правовими нормами і що знаходиться під їх захистом та охороною, порядку виникнення, зміни та припинення соціальних зв'язків, що складаються в громадські місця. Разом з тим, таке виділення громадського місця як обов'язкової ознаки порушення громадського порядку не ґрунтується на чинному законодавстві.

Законодавство, закріплюючи в главі ЗУ України склади адміністративних правопорушень, який завжди виходить із місця їх скоєння, але й з публічності відповідних дій, що полягає в передбачуваній адекватній оцінці громадянами сутності, що виникають і розвиваються в суспільстві конкретних відносин (на основі оцінки поведінки інших людей) та визначенні ними у цьому взаємозв'язку свого соціально-правового статусу. Тому слід погодитися з позицією вчених, які включають у структуру громадського порядку не тільки ті відносини, які виникають та розвиваються у громадських місцях, але інші мають властивість публічності відносини [70, ст.24].

Тим самим, не місце вчинення відповідних дій, а їх публічність, має чільне значення для кваліфікації більшості адміністративних правопорушень,

які посягають на суспільний лад. Звісно ж, критерій публічності має бути визначальним розробки дефініції громадського порядку.

На експертний погляд, під громадським порядком слід розуміти врегульовану правовими нормами сукупність суспільних відносин, що забезпечують захист честі та гідності особистості, підтримання суспільної моральності, громадського та особистого спокою.

При цьому словосполучення «суспільне місце» не слід згадувати у визначенні даного поняття у зв'язку з тим, що воно не може служити критерієм для визначення просторових меж застосування повноважень уповноваженими органами та посадовими особами з метою забезпечення громадського порядку.

1.2. Сутність поняття громадської безпеки у виховних та освітніх аспектах

Не існує також єдності думок щодо доктринальної визначення поняття суспільної безпеки. Насамперед слід звернути увагу на конституційне встановлення предметів виняткового ведення України, а також спільного ведення України та її суб'єктів.

Справа в тому, що «безпека» згідно ст. 71 Конституції України перебуває у винятковому веденні України, а «суспільна безпека» відповідно з ст. 72 Конституції України - у спільному віданні. Це конституційний припис є виправданим, оскільки загальні положення щодо безпеки, принципи, а також сили та засоби її забезпечення повинні встановлюватися виключно національним законодавством.

Регулювання окремих видів безпеки (громадської, екологічної та ін.) має здійснюватися та на державному, і регіональному рівні, що диктується принципами державного устрою держави. Законодавче визначення поняття «безпека» містилося в ст. 1 Закону України, що втратило чинність, від 5 березня 1992 р. № 2446-1 «Про безпеку», відповідно до якої безпека розумілася як стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави від

внутрішніх та зовнішніх загроз [5, ст.19].

Слід зазначити, що чинний державний закон від 28 грудня 2010 р. № 390-ЗУ «Про безпеку» називає деякі види безпеки, поєднуючи їх поняттям «національна безпека» (безпека держави, громадську безпеку, екологічну безпеку, безпеку особистості), але не розкриває їх зміст. Крім того, законодавство залишає перелік видів безпеки відкритим, орієнтуючи на інше законодавство, в якому вони повинні бути визначені.

Класифікувати види безпеки можна з різних підстав. У залежності від джерел небезпеки, середовища їх виникнення можна виділити природну, техногенну та соціальну безпеку. Якщо виходити з поділу суспільного життя на чотири основні сфери: політичну, економічну, соціальну та духовно-культурну, то так само можна виділити і відповідні види безпеки.

Можна відзначити типологію видів безпеки щодо суб'єктів, її що забезпечує: безпека, що забезпечується державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями та громадянами. Залежно від об'єкта захисту (права та свободи особистості, суспільства та держави) можна назвати три види безпеки: безпека особистості, громадську безпеку та державну безпеку.

Разом з тим, у рамках цих трьох основних видів у науковій літературі виділяються та інші види безпеки. В.А. Мальців, вивчаючи юридичну та довідкову літературу, у структурі трьох основних різновидів національної безпеки – особистої, громадської та державної – нарахував ще понад 290 різних видів безпеки, у тому числі 168 видів державної безпеки, 83 види громадської безпеки та 39 видів особистої [14, ст.55].

Під національною безпекою у стратегії розуміється стан захищеності особистості, суспільства та держави від внутрішніх та зовнішніх загроз, що дозволяє забезпечити конституційні права, свободи, гідні якості та рівень життя громадян, суверенітет, територіальну цілісність та сталий розвиток України, оборону та безпеку держави.

Разом з тим, у науковій літературі можна зустріти думку, згідно з якою національна безпека виділяється поряд з суспільної, державної та особистої та розглядається як врегульованого правовими нормами стану захищеності конституційних та інших законних інтересів нації, що полягає в відсутність пов'язаних з контрольованими або санкціонованими державою правомірними діями фізичних та юридичних осіб природних чи техногенних чинників довкілля, з якими пов'язана можливість заподіяння шкоди цим інтересам, а також у відсутності правопорушень та юридичних казусів, що зумовлюють виникнення або розвиток зазначених факторів навколишнього середовища.

Визначення поняття суспільної безпеки у стратегії не міститься, проте зазначені стратегічні цілі забезпечення суспільної безпеки, а також основні джерела загроз національній безпеці у сфері громадської безпеки у її нерозривному зв'язку з державною безпекою. Так стратегічними цілями забезпечення національної безпеки у сфері державної та громадської безпеки є захист основ конституційного ладу України, основних прав та свобод людини та громадянина, охорона суверенітету України, її незалежності та територіальної цілісності, а також збереження громадянського світу, політичної та соціальної стабільності у суспільстві.

Основними джерелами загроз національній безпеці у сфері державної та громадської безпеки є, зокрема:

- Діяльність окремих осіб, спрямована на завдання збитків безпеки України;
- Діяльність терористичних організацій, угруповань та окремих осіб, спрямована на насильницьке зміна основ конституційного ладу України, дезорганізацію нормального функціонування органів державної влади;
- Екстремістська діяльність націоналістичних, релігійних, етнічних та інших організацій та структур, спрямована на порушення єдності та територіальної цілісності України, дестабілізацію внутрішньополітичної та соціальної ситуації в країні.

У названій стратегії державна та громадська безпека розглядаються у єдності. Разом з тим слід вважати, що тільки державна безпека має специфічний об'єкт – державний суверенітет, територіальну цілісність України, її конституційний устрій. Що ж до громадської безпеки, то на рівні правових актів держави її офіційне визначення закріплено у концепції громадської безпеки в Україні, де як такий розглядається стан захищеності людини та громадянина, духовних та матеріальних цінностей суспільства від злочинів та інших протиправних посягань, міжнаціональних та соціальних конфліктів, а також від надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру. Тим самим, відмінність громадської безпеки від державної можна провести з об'єктів, захищеність яких забезпечується, тобто в першому випадку це права та свободи людини та громадянина, матеріальні та духовні цінності суспільства, тоді як у другому – те, що було зазначено вище [23, ст.11].

Особиста безпека – це стан захищеності окремої особи, яка перебуває в певній відокремленості, або система суб'єктивних прав, які можуть бути реалізовані громадянином захисту себе та своїх близьких від різних протиправних посягань та інших загроз.

Під суспільною безпекою він розуміє врегульований правовими нормами стан захищеності конституційних та інших законних інтересів громадянського суспільства, що полягає у відсутності пов'язаних з контрольованими або санкціонованими державою правомірними діями фізичних та юридичних осіб природних чи техногенних чинників довкілля, з якими пов'язана можливість заподіяння шкоди цим інтересам, а також у відсутності правопорушень та юридичних казусів, що зумовлюють виникнення або розвиток зазначених факторів довкілля.

Таким чином, даний автор надає значення не переліку інтересів якості об'єктів безпеки, а їх носію: в даному випадку ним є громадянське суспільство. На експертний погляд, під громадською безпекою слід розуміти стан захищеності людини та громадянина (у тому числі, честі та гідності, життя та здоров'я), матеріальних та духовних цінностей особи та суспільства від

злочинів, адміністративних та інших правопорушень, соціальних та міжнаціональних конфліктів, а також від надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру.

Неоднозначним у теорії адміністративного права є питання про співвідношенні понять «суспільний порядок» та «суспільна безпека». Існує думка про необхідність розгляду даних категорій з позиції їх співвідношення як цілого та частини. В якості прихильника такої точки зору можна назвати С.В. Нестерова, а також ряду інших вчених існує й інша позиція, відповідно до якої категорія «суспільний порядок» змістовно вже, ніж категорія "громадська безпека" [34, ст.20].

Зокрема, на думку О.В. Готовціва, якщо призначенням громадського порядку є забезпечення безпеки лише громадян, то суспільної безпеки – забезпечення недоторканності та інших благ та об'єктів, зокрема, власності, безпечної роботи, що становлять загрозу для суспільства та людини джерел підвищеної небезпеки. З цього він робить висновок про більш широкому змісті поняття «суспільна безпека» порівняно з громадським порядком.

З урахуванням позиції Д.А. Коротченкова необхідно виділити такі особливості публічних заходів, які накладають відбиток на діяльність уповноважених суб'єктів забезпечення суспільної безпеки та громадського порядку:

1. Дані заходи, як і будь-які інші масові заходи, спочатку припускають наявність певних спільнот громадян, активно у яких беруть участь чи присутні у ролі глядачів. В інших ситуаціях захід складно назвати публічним, за винятком випадку проведення пікетування однією людиною. Не завжди така спільність характеризується упорядкованим входженням до неї індивідів. Багато в чому вона утворюється за принципом випадкового входження до неї людей. Відсутність суворо встановлених меж такої спільності, невизначеність її кількісного та якісного складу не сприяють розгляду її у вигляді цілісної системи [46, ст.117].

2. Характерною ознакою публічних заходів є їх організоване проведення, обумовлене заздалегідь поставленими цілями та попередньо виявленою ініціативою суб'єктів, яким законом не заборонено бути організаторами таких заходів. Отже, необхідно проводити різницю між публічними заходами та неорганізованими стихійними скупченнями громадян з відсутністю організаторів та, відповідно, заздалегідь поставлених цілей.

3. Громадські заходи проводяться у громадських місцях. Необхідно відзначити відсутність у державному законодавстві визначення поняття «суспільне місце». У науковій літературі неодноразово пропонувалося сформулювати визначення поняття громадського місця та закріпити його на законодавчому рівні. Значення встановлення законодавчої визначення громадського місця обумовлюється тим, що цей термін широко використовується у законах та інших нормативно-правових актах державного та регіонального рівня, що регулюють відносини у сфері правопорядку.

Оскільки у державному законодавстві офіційного визначення поняття громадського місця не існує, то вченими-правознавцями формується його доктринальні визначення. Зокрема, під ним розуміється будь-яке місце, де знаходиться велике скупчення людей, або місце, де таке скупчення можливе.

Однак таке тлумачення підходить не до кожного громадського місця, якщо судити про ті місця, які іноді перераховуються законодавством окремих законах. Наприклад, для цілей протидії незаконному продажу та вживанню алкогольної продукції законодавством перераховані такі громадські місця:

- Дитячі, освітні, медичні організації, об'єкти спорту та прилеглі до них території;
- Організації культури;
- Всі види громадського транспорту (транспорту загального користування) міського та приміського сполучення, пункти його руху, автозаправні станції;
- Оптові та роздрібні ринки, вокзали, аеропорти та прилеглі до таких місць території;
- Нестационарні торгові об'єкти;

- Двори, дитячі майданчики, під'їзди, ліфти та сходи житлових будинків, сходові майданчики, зони рекреаційного призначення (у межах територій, зайнятих міськими лісами, міськими садами, скверами, парками, пляжами, озерами, ставками, водосховищами, в межах інших територій, призначених та використовуваних для занять спортом та фізичною культурою, відпочинку та туризму) [57, ст.88].

Крім того, у літературі іноді згадуються категорії громадських місць із виділенням:

- Громадських місць постійного користування (вулиць, площ, парків, скверів, магістралей тощо);

- Громадських місць тимчасового користування (магазинів, ресторанів, кафе, стадіонів, театрів тощо);

- Громадських місць епізодичного користування (лісів, полів, річок, озер, гірських схилів під час проведення на них будь-яких заходів – спортивних змагань, народних гулянь, концертів, фестивалів, блискавиць).

Так, у Законі України від 5 травня 2011 р. № 2003-IV «Про адміністративні правопорушення» під громадськими місцями розуміються:

- Території загального користування, у тому числі вулиці, парки, сквери;
- Автомобільні та залізничні як в межах населеного пункту, і між населеними пунктами;

- Зупинки громадського транспорту;

- Території, на яких здійснюється будівництво;

- Місця загального користування у житлових будинках – міжквартирні сходові майданчики, сходи, ліфти, ліфтові та інші шахти, коридори, технічні поверхи, горища, підвали, дахи;

- Прибудинкові території, прилеглі до житлових будинків та освітніх організацій (прилеглі до будинків земельні ділянки з ними зеленими насадженнями);

- Майданчики (дитячі, спортивні, ігрові, господарські) на території мікрорайонів та груп житлових будинків, у тому числі спортивні споруди

будинків-інтернатів для дітей, людей похилого віку та інвалідів, гуртожитків та готелів, місця, призначені для використання у сфері розваги, дозвілля, торгівлі;

- Території вокзалів, аеропортів;

- Водоймища, їх берегові смуги та водоохоронні зони, інші місця, що визначаються як суспільні для цілей цього Закону.

Разом з тим, вважаємо за доцільне приєднатися до позиції тих авторів, які вважають за необхідне у державному законодавстві встановити визначення поняття громадського місця, яке було б актуальним для цілей протидії будь-яким порушенням громадського порядку, а не лише окремим антигромадським явищам (тютюнопаління, вживання алкогольної продукції тощо) [68, ст.15].

Як громадські місця, на експертний погляд, слід розглядати території та приміщення в межах муніципального утворення, призначені для постійного чи тимчасового перебування людей, мають вільний доступ для невизначеного кола осіб та в яких гарантується захист прав громадян від порушень суспільного ладу. Посадові особи органів, які забезпечують громадський порядок та громадську безпеку у місцях проведення публічних заходів, повинні враховувати низку обставин, що підвищують ступінь загрози названим об'єктам охорони у зв'язку з проведенням цих заходів, що обумовлює необхідність підвищеної уваги з боку до охорони відповідних соціальних відносин.

Подібні характеристики маси за наявності протестної основи публічного заходу здатні призвести до групових порушень громадського порядку, масових заворушень. Проведені паралельно публічні заходи полярної ідеологічної спрямованості здатні зумовити можливість переростання політичних та інших протиріч у реальний конфлікт, ставить під загрозу громадський порядок та громадську безпеку.

Зокрема, широко відомі «Українські марші» громадськими об'єднаннями націоналістичного спрямування в різних містах України, неодноразово (у 2009-2011 рр.) відзначалися зіткненнями націоналістично налаштованих учасників з «антифашистами», проводили паралельно власні ходи, потім потрібно було застосування адміністративно-примусових заходів працівниками органів

внутрішніх справ.

Загроза тероризму є найважливішим фактором, що обумовлює необхідність акцентованої уваги до публічних заходів з боку суб'єктів охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, перш за все, співробітників органів внутрішніх справ. Це визначається тим, що масові скупчення людей є основними об'єктами терористичних зазіхань. Українська держава постійно відчуває на собі наслідки атак терористів, жертвами яких стають десятки громадян.

Останні п'ять років, тобто. з 2015 р., було здійснено низку великих терористичних актів у м. Києві, низці областей у східному напрямку. Не виключено подібні акти та під час проведення публічних заходів. Таким чином, за підсумками розгляду питань даного параграфу можна констатувати, що громадський порядок та громадська безпека є складні правові явища. Відсутність законодавчого регулювання визначень даних понять на державному рівні породило в науковій літературі багато їх трактувань, які були розглянуті нами із формулюванням власних варіантів їх визначення [71, ст.135].

Для цілей даного дослідження дані явища мають визначальне значення, оскільки є основними об'єктами охорони при проведенні публічних заходів, особливості яких зумовлюють необхідність з боку суб'єктів правоохоронних органів приділяти підвищена увага протидії можливим та дійсним правопорушенням у сфері громадської безпеки та громадського порядку при їх організації та проведенні.

1.3. Поняття та сутність адміністративно-правової протидії порушенням громадського порядку

Термін «протидія» нерідко використовується національним законодавством для позначення діяльності органів державної влади щодо запобігання виникненню негативних правових явищ, виявлення та припинення різноманітних незаконної діяльності, усунення причин та умов, що сприяють

здійсненню правопорушень, а також щодо мінімізації їх негативних наслідків.

Так, у нормах державного законодавства встановлені основи адміністративно-правової протидії тероризму, екстремістській діяльності, корупції, легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансування тероризму, неправомірне використання інсайдерської інформації та маніпулювання ринком та ін.

При цьому законодавство або дає визначення поняття протидії тій чи іншій незаконної діяльності, або формулює перелік заходів, складових його зміст. Загалом слід зазначити фактично однотипну конструкцію, що використовується законодавством для визначення переліку заходів, що утворюють зміст протидії названим негативним явищам. Водночас, якщо аналізувати законодавство про порядок організації та проведення публічних заходів та інше законодавство, побічно зачіпає це питання, то легального визначення поняття протидії правопорушенням у сфері громадської безпеки та суспільного ладу при їх проведенні в ньому не міститься [4, ст.48].

У зв'язку з цим актуальним є питання про впорядкування комплексу заходів, спрямованих на протидію правопорушенням у сфері суспільної безпеки та громадського порядку в умовах проведення публічних заходів, з метою приведення їх у систематизований вигляд. Вироблення наукової концепції системи заходів, що становлять адміністративно-правову протидію правопорушенням у сфері громадської безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів, покликана підвищити якість організації цієї діяльності.

Справа в тім, що система загалом функціонує набагато продуктивніше, ніж її окремі елементи, що утворюють сукупність, якщо підсумовувати однойменні результати їх функціонування. Іншими словами, це означає, що застосування на практиці відповідних заходів у розрізненому вигляді, а не в взаємодії різних суб'єктів правозастосування, не буде сприяти ефективності такої протидії. Адміністративно-правова протидія правопорушенням сфері суспільної безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення

публічних заходів – це комплекс організаційних дій компетентних органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших уповноважених на те суб'єктів, що здійснюються відповідно до норм адміністративного права та спрямованих на попередження, припинення порушень суспільної безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів, залучення винних до них вчиненні осіб до адміністративної відповідальності, а також на виявлення та усунення причин та умов, які сприяють здійсненню правопорушень.

За своїм змістом названу протидію представляє собою, по-перше, комплексну реалізацію функцій управління – організацію охорони громадської безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів. По-друге, застосування уповноваженими суб'єктами заходів адміністративного попередження порушень суспільної безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів. По-третє, безпосереднє здійснення заходів щодо підтримки правопорядку під час проведення публічних заходів із застосуванням запобіжних засобів впливу за наявності протиправних посягань. По-четверте, діяльність із застосування заходів пост деліктного характеру, тобто адміністративних покарань [13, ст.18].

Адміністративно-правова протидія правопорушенням сфері громадської безпеки та громадського порядку не повинно бути зведено до застосування різноманітних заходів адміністративного примусу. Основним методом управлінської діяльності органів виконавчої влади та їх посадових осіб є переконання. До примусових заходів слід вдатися лише тоді, коли кошти переконання не сприяли досягненню необхідного результату. Переконання за своєю природою має запобіжний характер. Тому вже на етапі отримання повідомлення про проведення публічного заходу та погодження місця та часу його проведення має бути задіяно механізм переконання, щоб не просто попередити порушення Закону, а й уберегти суспільство та державу загалом від можливих катаклізмів.

Події останнього десятиліття, що відбувалися в низці держав Європи – Франції, України, Польщі – наочно демонструють недостатність попереджувального впливу на стосовно потенційних та діючих учасників публічних заходів, що призвела до масових заворушень, знищення або ушкодження майна. Велике значення у зв'язку з цим має адміністративно-правове протидія поширенню інформації деструктивного характеру, що сприяє виникненню порушень громадської безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів.

Така інформація, на думку С.Г. Стеценко та А.А. Яременко, може виступати одним із вирішальних факторів, що ускладнюють обстановку в місці проведення даних заходів. Оскільки ця інформація використовується як засіб пропагандистського впливу при організації масових заворушень, групових порушень громадського порядку, проведенні несанкціонованих публічних заходів, вона повинна представляти особливий інтерес для правоохоронних та інших органів [22, ст.133].

У чинність зазначеного вище органи державної влади, у тому числі, органи внутрішніх справ, органи місцевого самоврядування мають володіти способами та прийомами нейтралізації та спростування даної інформації, які у цілому є реалізацію методу переконання.

Як вважає Г.Ф. Ярош, всі відомості про майбутні публічні заходи, про можливі фактори ускладнення обстановки повинні бути заздалегідь зібрані, згруповані, проаналізовані з метою розробки та отримання прогнозів – сценаріїв ймовірного розвитку подій та завчасної ефективної підготовки необхідних сил та засобів правопорядку.

Прогнозування безпосередньої загрози громадському порядку та суспільної безпеки в цих умовах може бути обумовлено такими факторами, як:

- Значне погіршення економічних показників – зростання цін, незадоволений попит, безробіття;

- Кількісне зростання негативних оцінок соціально-економічної ситуації в соціологічних опитуваннях, у розмовах та бесідах з громадянами, їхня

незадоволеність умовами життя, праці та відпочинку;

- Необдумані та поспішні дії та рішення посадових осіб у місцях масового накопичення громадян із гострих соціально-побутових проблем;

- Грубі помилки у кримінальних справах та справах про адміністративні правопорушення;

- Випадки вибухів, аварій, пригод, що почастишали, що ведуть до дестабілізації обстановки та зростання невдоволення населення.

Адміністративно-правова протидія правопорушенням сфері суспільної безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів здійснюється за допомогою застосування певних адміністративно-правових засобів.

Разом з тим вони не є єдино можливими для реалізації протидії таким порушенням. Що містяться в працях з юриспруденції погляди, а також дослідження положень чинного законодавства дозволяють стверджувати про наявність інших, не менш важливих правових засобів протидії таким порушенням, а саме кримінально-правових, цивільно-правових та оперативно-розшукових.

Кримінально-правові засоби утворюють встановлення заборонних норм у кримінальному законодавстві, а також застосування кримінальних покарань до делінквентів, які посягнули на громадський порядок та громадську безпеку під час проведення громадських заходів. Проте кримінально-правові засоби характеризуються вузькою групою основ застосування, тобто тільки у зв'язку з уже скоєними злочинами [32, ст.12].

Цивільно-правові засоби утворюють встановлення цивільно-правових розпоряджень, що забезпечують відшкодування збитків, заподіяних порушеннями громадської безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів, а також застосування органами судової влади цивільно-правової відповідальності, що виражається у стягненні з делінквенту матеріального та моральної шкоди.

Ці кошти носять суто відновлювальний постделіктний характер. Обмежене і коло органів, їх застосовують. Інші цивільно-правові засоби, а саме заходи попереджувальної дії, що виражаються у формі призупинення або припинення виробничої діяльності, яка загрожує заподіянням шкоди, та викладені у ч. 2 ст. 1065 Цивільного кодексу України, навряд чи застосовні у цій ситуації з урахуванням характеру і змісту аналізованих соціальних відносин [43, ст.97]. Адміністративно-правові засоби протидії правопорушенням у сфері громадської безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів відрізняються набагато різноманітнішим спектром нормативних установлень, видів заходів протидії, підстав для їх застосування та суб'єктів, які здійснюють досліджувану діяльність. Це обумовлено широтою охоплення предмета адміністративного права.

На думку Н.М. Коніна та Є.І. Маторини, предмет адміністративного права чотири групи однорідних суспільних відносин, що мають організаційний характер:

- Зовнішньо-управлінські відносини, чи організаційні відносини у сфері реалізації виконавчої влади;
- Внутрішньо-апаратні організаційні відносини, що виникають у сфері внутрішньо-організаційної діяльності будь-яких органів державної влади. Вони мають допоміжне значення, але без них зовнішньо-управлінська діяльність неможлива;
- Організаційні відносини у сфері загальнодержавного контролю за участю спеціалізованих державних (невиконавчих) органів, що мають контрольні функції;
- Організаційно-охоронні адміністративно-юстиційні відносини, пов'язані з оскарженням до суду дій та рішень.

Про зовнішньо-управлінські організаційні відносини йдеться вести і в тих випадках, коли здійснення певних владних повноважень делегується органам місцевого самоврядування, іншим недержавним утворенням та громадянам, що перебувають у них. Тут мається на увазі, в тому числі, діяльність добровільних

народних дружин з охорони громадського порядку.

Методи їх діяльності, у силу делегування державних повноважень, аналогічні тим, які застосовують посадові особи окремих органів виконавчої. Такі соціальні зв'язки Ю.М. Старилів розглядає як окрему групи суспільних відносин, що становлять предмет адміністративного права. Ці мети, на його думку, можуть бути різні, але, зрештою рахунку, вони обумовлюють справедливу впорядкованість суспільних відносин [54, ст.73].

Як правові засоби ним розглядаються, зокрема, правові норми, акти правозастосування, суб'єктивні права, юридичні обов'язки, заборони, юридичні факти, покарання. Ознаками, що характеризують всю сукупність правових засобів, на його думку, є такі:

- У яких у узагальненому вигляді виражаються все правові методи реалізації суб'єктивних інтересів та досягнення намічених цілей;

- У них відображені інформаційно-енергетичні властивості права та його ресурси, які забезпечують особливу юридичну силу правових засобів щодо подолання перешкод, що обмежують реалізацію потреб учасників правових відносин;

- У певному поєднанні вони є ключовими функціонуючими елементами дії права, правових режимів, механізму правового регулювання;

- Вони викликають юридичні наслідки, визначають ту чи іншу ступінь ефективності правового регулювання;

- Держава вживає заходів щодо їх забезпечення.

При дослідженні адміністративно-правових засобів протидії правопорушенням у сфері громадської безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів є доцільним використовувати їх поділ на адміністративно-правові засоби морально-спонукального характеру та адміністративно-правові засоби примусу.

Першу групу коштів необхідно виділити у зв'язку з тим, що протидія порушенням слід розпочинати заздалегідь, тобто попереджаючи їх, а не доводити ситуацію до такого стану, коли потрібно застосування різного роду

примусових правових обмежень до порушників порядок та суспільну безпеку суб'єктам.

Морально-спонукальні засоби у досліджуваній сфері суспільних відносин можуть бути представлені в таких формах, як:

- Нормативно-правове встановлення суб'єктивних прав громадян та їх об'єднань на здійснення публічних заходів, що розглядаються законодавством як соціально корисні дії, що сприяють перспективи підвищення ефективності публічної влади;

- Реалізація переконання як загального адміністративно-правового методу управлінської діяльності

У експертному випадку це може бути створення та розміщення інформаційних стендів у приміщеннях органів виконавчої влади та місцевого самоврядування або в інших громадських місцях з питань організації та проведення публічних заходів, пряма робота цих органів із населенням, а також робота з громадськими об'єднаннями шляхом проведення тематичних зустрічей, семінарів, обговорень, участь у спеціалізованих форумах у мережі інтернет [65, ст.27].

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРА ЗАХОДІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИМУСУ, ЯКІ ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

2.1. Система суб'єктів адміністративно-правової протидії порушенням громадського порядку при проведенні громадських заходів

Протидія правопорушенням у сфері суспільної безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів передбачає комплекс заходів як превентивного характеру, так і пов'язаних із скоєнням організаторами публічних заходів та їх учасниками протиправних діянь, згідно з чим передбачається застосування різноманітних адміністративно-запобіжних заходів, заходів забезпечення провадження у справах про адміністративних правопорушення та адміністративних покарань певними суб'єктами.

Відповідно аналіз змісту державного законодавства дозволяє виділити низку державних та недержавних суб'єктів, здійснюють ті чи інші заходи протидії правопорушенням сфері суспільної безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів.

Державні суб'єкти представлені органами державної виконавчої влади, їх посадовими особами, а також суддями судів загальної юрисдикції, оскільки останні наділені повноваженнями вживати заходів адміністративної відповідальності у разі порушення відповідних правил.

Серед недержавних суб'єктів слід назвати органи місцевого самоврядування, членів добровільних народних дружин, а також співробітників приватних охоронних організацій. Ключовий для регулювання цієї сфери нормативний акт – державний закон «Про збори, мітинги, демонстрації, ходи та пікетування» - визначає в загальному вигляді систему таких суб'єктів [72, ст.49]. Маються на увазі основні суб'єкти, задіяні у протидії названим негативним проявам – органи виконавчої влади суб'єктів України, органи

місцевого самоврядування та органи внутрішніх справ. Водночас у цьому нормативному акті законодавство не назвав і, як наслідок, не врегулював повноваження інших органів, організацій, об'єднань та осіб, які можуть бути задіяні як у вирішенні (узгодженні) проведення, так і підтримці режиму проведення громадських заходів.

Їх функції, правовий статус як суб'єктів адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері громадської безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів визначено іншими нормативно-правовими актами. На експертний погляд, список даних суб'єктів вимагає законодавчої систематизації з їх зазначенням у державному Законі «Про збори, мітинги, демонстрації, ходи та пікетування», оскільки в ряді випадків може мати місце невиконання вимог, викладених саме в інших нормативних акти [3, ст.31].

Крім перерахованих вище суб'єктів адміністративно-охоронної діяльності у сфері організації та проведення публічних заходів слід виділити:

- Державну службу безпеки та її прикордонні органи;
- Внутрішні війська Міністерства Внутрішніх Справ України;
- Добровільні народні дружини;
- Приватні охоронні організації.

У цьому законопроекті передбачається наділення муніципальної міліції великими повноваженнями у сфері охорони громадського порядку під час проведення громадських заходів. Зокрема, пропонується надання їй правомочності:

- Припиняти спроби проведення публічного стали відомими заходи з порушенням встановленого порядку його проведення, інформувати про це негайно органи внутрішніх справ (поліцію), органи місцевого самоврядування;

- Брати участь в евакуації глядачів публічного заходу у разі загрози виникнення або при виникненні надзвичайних ситуацій та обставин;

- Попереджати організаторів та учасників публічного заходи щодо порушення встановленого порядку його проведення, вимагати від них

дотримання порядку його організації та проведення;

- Проводити спільно з організаторами публічних заходів у цілях забезпечення громадського порядку та безпеки громадян особистий огляд громадян, які перебувають при них речей під час проходу в громадські місця, на ділянки місцевості чи території споруд, де проводяться такі заходи, із застосуванням технічних засобів у разі необхідності, не допускати громадянина до таких громадських місць, ділянки місцевості або такі території при відмові піддатися особистого огляду;

- На прохання організаторів публічного заходу видаляти з місця його проведення громадян, які не виконують його законних вимог;

- Вимагати від організаторів публічного заходу оголошення про припинення допуску на нього громадян та самостійно припиняти їх допуск у разі порушення граничної норми наповнюваності території (приміщення).

Посадові особи органів внутрішніх справ як суб'єкти адміністративно-охоронної діяльності у цій сфері позначено законодавством у ст. 14 державного Закону «Про збори, мітинги, демонстраціях, ходах та пікетуванні». До таких належать начальник органу внутрішніх справ, в обслуговуванні якого знаходиться територія, якої планується проведення публічного заходу, а також призначений ним уповноважений представник органу внутрішніх справ з метою надання організатору публічного заходу сприяння забезпечення громадського порядку та безпеки громадян [12, ст.55].

Уповноважений представник органу внутрішніх справ наділений поряд адміністративних повноважень, а саме:

- Пред'явлення вимоги до організатора громадського заходу припинити допуск громадян на цей захід, а також вжиття заходів щодо самостійного припинення допуску громадян на нього у разі порушення граничної норми заповнюваності території;

- Пред'явлення вимоги до організатора та учасників публічного заходу дотримуватись порядку його організації та проведення;

- Вжиття заходів щодо видалення з місця його проведення громадян, не

виконують законні вимоги організатора публічного заходу.

Водночас законодавство у контексті названого Закону замовчує про те, що МВС України у рамках даної діяльності представлено не тільки зазначеними посадовими особами, а й тими, хто входить до його систему військовослужбовцями внутрішніх військ. Відповідно до ст. 18 Державного Закону від 6 лютого 1997 р. № 27-ЗУ «Про внутрішні війська Міністерства внутрішніх справ України» на з'єднання та військові частини оперативного призначення покладається завдання щодо забезпечення суспільної діяльності безпеки під час проведення масових заходів.

Разом з тим, встановлено заборону на залучення з'єднань та військових частин оперативного призначення та спеціальних моторизованих з'єднань та військових частин для припинення несанкціонованих мітингів, зборів, демонстрацій, ходів пікетувань ненасильницького характеру.

Про те, що органи внутрішніх справ та внутрішні війська є ключовими структурами для забезпечення громадської безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів, кажуть статистичні показники. Згідно з доповіддю про результати та основні напрямки діяльності Міністерства Внутрішніх Справ України у 2013 р. для забезпечення правопорядку та громадської безпеки в період проведення масових та спортивних заходів сумарно було задіяно 1,3 мільйона співробітників органів внутрішніх справ, 116 тис. військовослужбовців внутрішніх військ МВС України [21, ст.80].

У перспективі також планується обмежено задіяти співробітників позавідомчої охорони при органах внутрішніх справ вирішення низки завдань адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері громадської безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів.

Концепція розвитку підрозділів позавідомчої охорони поліції територіальних органів Міністерства Внутрішніх Справ України на середньострокову перспективу (2014-2016 роки) передбачено можливість

використання позавідомчою охороною на тимчасовій основі окремих елементів (модулів) мобільних комплексів інженерно-технічного захисту у зв'язку з необхідністю забезпечення громадської безпеки та громадського порядку, зокрема при проведенні великих масових публічних та спортивних заходів.

Водночас у науковій літературі подібне розширення повноважень позавідомчої охорони при органах внутрішніх справ як одна з перспектив удосконалення їхньої діяльності не розглядається. Недержавні суб'єкти забезпечення громадської безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів представлені приватними охоронними організаціями та народними дружинниками.

Про участь останніх у цій діяльності на запрошення організаторів цих заходів згадує ст. 8 Державного Закону від 2 квітня 2014 р. № 44-ЗУ «Про участь громадян у охорони громадського порядку». Участь громадян у складі народних дружин є формою здійснення безпосередньо населенням функцій з охорони громадського порядку [30, ст.112].

Як зазначає А.І. Ястребина, вітчизняний досвід використання потенціалу населення країни у забезпеченні громадського порядку спільно з державними правоохоронними органами та аналогічний досвід зарубіжних країн свідчить про значне підвищення ефективності правоохоронної діяльності.

В період існування Союзу РСР діяла велика кількість суспільних формувань, які разом із правоохоронними органами являли собою цілісну систему соціального контролю за поведінкою громадян за місцем проживання, у громадських та інших місцях.

Названим вище законом повноваження у сфері громадського порядку і, зокрема, захисту прав і свобод громадян, які віднесені до ведення державних органів та органів місцевого самоврядування, були частково делеговані громадським об'єднанням – добровільним народним дружинам.

Така форма участі населення у забезпеченні громадського порядку жодною мірою не суперечить конституційній системі захисту права і свободи людини у Україні. Конституційне обґрунтування легітимності цієї діяльності

міститься у ч. 2 ст. 45 Конституції України, згідно якої кожен має право захищати свої права та свободи всіма способами, які не заборонені законом [45]. Є.І. Гончаров також зазначає, що за громадянином визнається декларація про необхідну оборону, що він відбиває злочинне посягання, застосовуючи фізичну силу та зброю самооборони, у тому числі і через участь у забезпеченні громадського порядку як в індивідуальних, так і в колективних формах.

Дослідники також справедливо зазначають, що останнім часом у суспільній свідомості формується переконання в тому, що без широкої підтримки громадськості та інститутів громадянського суспільства правоохоронні органи, і насамперед органи внутрішніх справ, не зможуть забезпечити стан правопорядку на соціально схвалюваному рівні.

У зв'язку з цим у сучасних наукових працях з адміністративному праву діяльність органів внутрішніх справ з охорони громадського порядку все частіше пропонується посилити за допомогою сприяння посадовим особам цих органів з боку народних осіб дружинників.

З аналізу положень ст. 8, 12, 16 та 17 Державного Закону "Про участь громадян в охороні громадського порядку" можна виділити ряд моментів, що характеризують участь членів народних дружин у адміністративно-правовій протидії порушенням громадського порядку під час проведення громадських заходів:

1. Народні дружини можуть брати участь в охороні громадського порядку (у тому числі й у місцях проведення публічних заходів) тільки після внесення їх до регіонального реєстру – інформаційний ресурс, містить відомості про народних дружин і про громадські об'єднаннях правоохоронного спрямування, створених на території суб'єкта України.

2. Вони діють у межах території, визначеної представницьким органом відповідного муніципального освіти. Таким чином, народна дружина здійснює охорону громадського порядку не на всій території муніципального освіти, а лише в окремій його частини (якщо територія муніципального утворення поділена на такі сегменти з метою визначення місць дислокації народних

дружин). Відповідно, неправомірним буде залучення народних дружинників до охорони громадського порядку у місцях проведення публічних заходів, що знаходяться за межами території, на якій народна дружина офіційно здійснює свою діяльність [55, ст.18].

3. Народні дружини вирішують поставлені перед ними завдання з охорони громадського порядку під час проведення публічних заходів не ізольовано, а у взаємодії з органами державної влади суб'єкта України, органами місцевого самоврядування, органами внутрішніх справ (поліцією) та іншими правоохоронними органами.

4. Народні дружинники з участю охорони громадського порядку у місці проведення публічного заходу повинні мати при собі посвідчення народного дружинника, а також носити формений одяг та (або) використовувати характерну символіку народного дружинника. Отже, відсутність таких відмітних ознак та документів має бути підставою не розглядати цих осіб як народних дружинників, які мають встановлені законом повноваження;

5. Державою делеговано повноваження народним дружинникам застосовувати у необхідних випадках заходи адміністративного примусу попереджувального характеру, а саме, вимагати від громадян та посадових осіб припинити протиправні дії, застосовувати фізичну силу для усунення небезпеки, яка безпосередньо загрожує їм або іншим особам, стані необхідної оборони чи крайньої потреби.

Усі вищезгадані моменти характеризують участь народних дружин в охороні громадського порядку в цілому безвідносно до того, якому місці та за яких обставин здійснюється охорона громадського порядку, незважаючи на те, що у вищевикладених позиціях згадувалися місця проведення громадських заходів.

Однак важлива особливість участі народних дружин у протидії порушенням громадського порядку саме у місцях проведення публічних та інших масових заходів полягає в тому, що громадяни можуть залучатися до охорони громадського порядку в даних місцях лише на запрошення

організаторів цих заходів. Цей момент є спірним, оскільки діяльність народних дружин не є різновидом надання охоронних послуг, як у випадку з приватними охоронними організаціями [60, ст.71].

Навпаки, це форма реалізації права громадян на участь у охорони суспільного ладу. Відповідно, якщо народна дружина діє на території, де їй надано право охороняти громадський порядок, то на здійснення цього права не має впливати вид заходів, що проводяться на цій території. На експертний погляд, даний момент вимагає уточнення у законодавстві. Будь-яка система, як було зазначено, характеризується взаємозумовленістю її елементів та впорядкованістю їх побудови.

Дані ознаки системності стосовно даної тематики, безперечно, мають нормативно-правове закріплення. Наприклад, має місце логічний порядок залучення суб'єктів адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері суспільної безпеки та громадського порядку при проведенні масових заходів за наступною схемою:

- До початку громадського заходу застосовуються контрольні-запобіжні заходи органами місцевого самоврядування або уповноваженими органами виконавчої влади суб'єктів України (а також за необхідності органами ФСБ України на додаток до них);

- У процесі заходу застосовуються контрольні-запобіжні заходи органами внутрішніх справ чи іншими уповноваженими суб'єктами;

- Потім у разі виявлення ознак складів правопорушень службовці МВС України застосовують заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, заходи адміністративного припинення, а уповноважені представники органів місцевого самоврядування, органів виконавчої влади суб'єктів України, народні дружинники та приватні охоронці – тільки адміністративно-примусові заходи;

- Після проведення публічного заходу органи судової влади застосовують до фізичних та юридичних осіб, винних у порушенні громадської безпеки та громадського порядку, виявленому за його проведення, заходи

адміністративної відповідальності.

Таким чином, законодавство передбачає задіяти цілий комплекс суб'єктів (як державних, так і недержавних), мають різне функціональне призначення, але які не можуть діяти ізольовано один від одного в рамках забезпечення суспільного безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення громадських заходів [73, ст.44].

Проте виявлені у ході дослідження недоліки правового регулювання застосування даними суб'єктами заходів адміністративного примусу, координації їх діяльності ставлять перед законодавством завдання навести даний умовно системний перелік у вигляді логічно завершеної системи.

2.2. Заходи адміністративного попередження порушень громадського порядку та безпеки під час проведення публічних заходів

Поняття, зміст та класифікація адміністративно-присуджувальних заходів і, в тому числі, правова природа заходів адміністративного попередження тривалий час є предметом дискусії серед вчених. Більшістю правознавців до заходів адміністративного примусу беззастережно віднесено адміністративно-запобіжні заходи.

І.В. Максимовим з метою класифікації заходів адміністративного примусу як класифікаційну ознаку було виділено їх предметно-цільове призначення, відповідно до якого він називає заходи каральної спрямованості (у вигляді адміністративних покарань), запобіжно-забезпеченої спрямованості (у вигляді адміністративно-запобіжних заходів та заходів забезпечення провадження у справах про адміністративних правопорушеннях), реабілітаційної спрямованості (у виді адміністративно-відновлювальних заходів) та превентивної спрямованості (у вигляді заходів адміністративного попередження) [2, ст.15]. В.М. Манохіним у сучасний період у числі адміністративно-присуджувальних заходів називаються адміністративні покарання та різноманітні заходи забезпечувальної властивості, представлені

двома групами: Заходи, спрямовані на забезпечення та охорону безпеки та порядку; Заходи, що забезпечують залучення до адміністративної відповідальності.

У першій групі він виділяє такі заходи, здійснення яких не обумовлено вчиненням правопорушень тими, до кого вони застосовуються. У своїй сутності вони мають попереджувальний характер і акумулюють заходи адміністративного примусу, які підлягають застосуванню у зв'язку з державною необхідністю та заходи контрольно-попереджувальної якості.

Друга група представлена різноманітними адміністративно-примусовими заходами, застосовуваними на деліктній основі: це адміністративно-попереджувальні заходи та заходи, що забезпечують провадження у справах про адміністративні правопорушення. Цей різновид адміністративно-примусових заходів не відрізняється однорідним характером через істотні відмінності по підстав їх застосування.

У зв'язку з цим слід підтримати думку вчених, які виділяють два їх підвиди: заходи адміністративного попередження, що здійснюються через державної необхідності, та заходи контрольно-попереджувального характеру. При формулюванні визначення поняття адміністративно-запобіжних заходів багатьма авторами чітко виділяються цілі їх застосування.

Так, А.Є. Лунів вважав, що заходи адміністративного попередження своїм цільовим призначенням мають попередження деліктів, нейтралізацію прагнення громадянина ухилитися від виконання юридичних та інших обов'язків перед соціумом, попередження наслідків стихійних лих, забезпечення безпеки суспільства через вжиття заходів щодо локалізації поширення таких наслідків, а також боротьбі з ними [11, ст.23].

Такої позиції дотримується А.В. Мелехін вважає, що заходи адміністративного попередження як мету застосування мають попередження ймовірних деліктів, а також запобігання іншим явищ, що загрожують громадській безпеці; створення належних передумов для усунення їх наслідків.

На думку А.В. Сергієнка, адміністративно-запобіжні заходи

здійснюються в умовах відсутності конкретної вчиненої особою делікту у зв'язку з необхідністю охорони життя та здоров'я людей, громадських та державних інтересів, а також превенції протиправних діянь.

А.П. Ключніченко як головна особливість даної різновиди заходів адміністративного примусу позначає їх чітко виражені профілактичні властивості, що дозволяють задіяти засоби впливу адміністративно-правової спрямованості з метою превенції деліктів, забезпечення безпеки суспільства за особливих обставини, якщо інтереси соціуму піддаються певній загрозі.

Відповідно до твердження, заходи адміністративного попередження є передбачені в диспозиціях адміністративно-правових норм операції та дії уповноважених на то суб'єктів, що виробляються у разі виникнення законодавчо певних обставин, які здійснюються у порядку визначеної адміністративно-процесуальної процедури та пов'язані з попередженням деліктів, діянь об'єктивно протиправного характеру, недопущення їх негативних наслідків, а також запобіганням ситуацій, що створюють загрозу особистій безпеці чи нормальному функціонування державних чи місцевих органів влади, юридичних осіб та громадських об'єднань.

Виходячи з озвучених позицій, у яких простежується багато загального, можна позначити два різновиди цілей застосування адміністративно-попереджувальних заходів:

- Попередження правопорушень;
- Попередження наслідків загрозливих суспільної безпеки явищ. За цими цілями слід виділяти і два види таких заходів, які вже було названо.

У структурі примусових заходів запобігання порушенням громадської безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів необхідно позначити обидва їх підвиди.

Адміністративно-попереджувальні заходи, які здійснюються з огляду на державної необхідності, компетентні застосовувати посадові особи уповноважених органів для того, щоб подолати будь-які екстраординарні обставини, що перешкоджають нормальному функціонуванню держави.

У підручнику з адміністративного права Є.І. Маторина поряд з державними згадані та суспільні потреби. Проте коректнішим видається запропонований В.М. Манохіним варіант виключно з державної необхідності, оскільки про здійснення цих заходів (стосовно реквізиції) в силу суто державних потреб йдеться у ч. 3 ст. 35 Конституції України [20, ст.95].

Ця група заходів представлена в нормативних актах, встановлюють вимоги до належного життєзабезпечення територій, в межах яких запроваджено спеціальні адміністративно-правові режими. Як адміністративно-правовий режим слід розглядати визначений нормами адміністративного права порядок діяльності громадян та організацій, із встановленням якого пов'язані обмеження їх прав та покладання на них додаткових обов'язків з метою вирішення завдань, зумовлених передбаченими у законодавстві підставами його введення.

Введення особливого режиму тягне за собою особливий порядок діяльності суб'єктів адміністративних правовідносин, пов'язаних з відновленням нормального функціонування державного апарату, подолання обставин надзвичайного характеру та попередженням здійснення деліктів у певному сегменті державно-управлінської діяльності.

Такі заходи містяться, насамперед, у державних конституційних законах про військове положенні та надзвичайному становищі. Якщо з контексту досліджуваної проблематики, відповідно до ст. 11 Державного Конституційного Закону від 30 травня 2001 р. № 3- ЗУ «Про надзвичайний стан» передбачена можливість здійснення альтернативному порядку наступних заходів адміністративного попередження:

- Повної заборони проводити збори, мітинги, демонстрації, ходи та пікетування;
- Встановлення обмежень щодо їх проведення.

Таким чином, необхідність забезпечення безпеки громадян, що беруть участь у публічному заході, може спричинити його примусове припинення шляхом видалення їх із відповідної території або не допуску на неї, якщо цей захід здійснюється в межах території, де діє адміністративно-правовий режим

контр-терористичної операції.

Як відмінність заходів контрольно-попереджувального характеру від заходів адміністративного попередження, обумовлених державною необхідністю слід назвати їх застосування в умовах відсутності будь-яких екстраординарних ситуацій, здатних перешкодити нормальному функціонуванню держави. Вони здійснюються з метою профілактики всіляких ситуацій, що характеризуються шкідливістю або небезпекою для держави та суспільства, а також з метою попередження вчинення правопорушень у майбутньому [33, ст.121].

В умовах проведення публічних заходів названа група заходів, як і попередня, не відрізняється різноманітністю. Водночас такі заходи знаходять практично повсякденне застосування практично у роботі регіональних органів державного управління та місцевих органів влади. Ці заходи передбачені, насамперед, ч. 2 та 3 ст. 12 Державного Закону «Про збори, мітинги, демонстрації, ходи та пікетування».

Аналіз змісту даних норм дозволяє виділити контрольно-запобіжні правомочності цих органів щодо винесення попередження, яким організатори та учасники публічних заходів повідомляються про можливість залучення їх у встановленому порядку до різних видів юридичної відповідальності у разі припущення порушень з боку.

Крім того, у цих нормах згадується відмова у відповідності громадського заходу, який також має контрольно-запобіжні властивості. Примусова сутність відмови у відповідності до публічного заходу не підлягає сумніву через подання на його організаторів психологічного впливу.

У своєму негативному рішенні орган публічної влади вказує на неможливість його проведення у зв'язку з наявністю певних факторів всупереч законодавчо-декларованому порядку організації цих заходів. В якості фактичних підстав реалізації такого заходу слід виділити подання відповідного повідомлення про його проведення особами, які не мають права організовувати публічні заходи, а також позначення як місця проведення зборів, мітингів,

демонстрацій, ходів або пікетування таких територій, на яких заборонено їх проведення [40, ст.138].

У першій ситуації законодавство, з урахуванням великої ймовірності вчинення правопорушень у сфері громадської безпеки та громадського порядку при знаходженні великих мас громадян громадському місці, створює обмеження наскільки можна організації публічних заходів:

1. Для суб'єктів, які негативно себе зарекомендували (сюди віднесено осіб, які мають незняту або непогашену судимість за вчинення умисного злочину проти основ конституційного ладу та безпеки держави чи злочину проти суспільної безпеки та громадського порядку або два і більше разів ті, хто притягувався до адміністративної відповідальності за деякі адміністративні правопорушення, які посягають на порядок управління або на громадський порядок та громадську безпеку, протягом терміну адміністративного покарання, і навіть політичні партії, інші громадські об'єднання чи релігійні об'єднання, діяльність яких припинено або заборонено або ліквідовано рішенням суду).

2. Для громадян, не здатних внаслідок специфіки суб'єктивно-вольової сфери забезпечити здійснення заходу за необхідного рівні безпеки (неповнолітні або не досягли 16 років стосовно зборів і мітингів, а також визнані судом недієздатними, обмежено дієздатними). У другій ситуації місце здійснення заходу може бути не погоджено неналежний вибір території (споруди, будівлі), де планується його проведення, коли цей вибір може зумовити: Створення факторів ризику для життя та здоров'я громадян (мова йде про місцях знаходження виробничих та інших об'єктів, експлуатація яких вимагає дотримання спеціальних правил техніки безпеки та які становлять небезпеку для громадян, високовольтних лініях електропередачі). Крім перерахованих місць проведення публічного заходу не допускається у тих місцях, використання яких для даної цілі може спровокувати обвалення будівель та споруд [52, ст.49].

2. Порушення нормального режиму функціонування транспортних засобів систем (шляхопроводи, залізничні магістралі та смуги відведення залізниць, нафто-, газо- та продуктопроводів). В цьому випадку, безумовно, законодавство одночасно має на меті забезпечення безпеки та самих учасників публічного заходу.

3. Створення перешкод руху пішоходів чи транспортних засобів або доступу громадян до житлових приміщень або об'єктів транспортної або соціальної інфраструктури.

4. Перешкоджання роботі органів державної влади (стосовно цієї ситуації законодавство називає території, безпосередньо прилеглі до резиденцій Президента України, до будівель, займаних судами, до територій та будівель установ, що виконують покарання у вигляді позбавлення волі).

5. Образу релігійних почуттів віруючих (забороняється проведення публічних заходів поблизу об'єктів релігійного шанування, якщо це може образити релігійні почуття громадян).

Щодо поняття «погодження», то закладений у ньому конституційно-правовий зміст передбачає обов'язок органу публічної влади запропонувати організатору публічного заходу для обговорення такий варіант проведення публічного заходу, який дозволяв би реалізувати його цілі.

Відповідно до змісту Закону, орган публічної влади не може заборонити (не дозволити) проведення публічного події. Він має право лише запропонувати змінити місце або час його проведення.

Причому така пропозиція обов'язково має бути мотивованим та викликатися або необхідністю збереження нормального та безперебійного функціонування життєво важливих об'єктів комунальної чи транспортної інфраструктури, або необхідністю підтримання громадського порядку, забезпечення безпеки громадян (як учасників публічного заходу, так і осіб, які можуть перебувати у місці його проведення певне для цього час), чи іншими подібними причинами.

2.3. Попереджувальні міри як елемент освітнього та виховного аспекту охорони громадського порядку

Повертаючись до досліджуваної контрольно-попереджувальної міри, відзначимо, що її особливість у тому, що відмова у відповідності громадського заходу передбачає не односторонній акт заборони органом публічної влади проведення цього заходу, а подальший спільний пошук взаємоприйняттого рішення з метою забезпечення мирного та безпечного проведення публічного заходу.

Незважаючи на наявність чітко виробленої позиції вищезгаданих судових органів, а також законодавчо визначених випадків відмови в погодження публічних заходів, адміністративні обмеження на реалізацію права громадян на свободу зборів мають місце у практиці органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, що впливає з доповіді уповноваженого з прав людини в Україні за 2013 рік [66, ст.165].

У розділі 10 доповіді "Право на свободу зборів" в уповноваженні вказано на низку типових порушень законодавства органами влади щодо узгодження громадських заходів. Зокрема, відмови у відповідності були направлені у таких ситуаціях:

1. Група організаторів повідомила Уряд України про намір провести у Білій Церкві сквері мітинг з метою «висловити протест проти політичних репресій та порушень прав людини в Україні». У Департаменті регіональної безпеки Києва проведення мітингу було визнано "неприпустимим" у зв'язку з «невідповідністю його цілей положенням законодавства України». При цьому не було зазначено, які норми законодавства малися на увазі.

2. Відсутність вільних місць щодо публічних заходів: яке б місце організатори не обрали, воно, згідно з відповіддю органу громадської влади, виявляється вже зайнятим. Мали випадок відмови у погодження публічного заходу через «масовий паркан донорської крові» прямо на передбачуваному громадському місці його проведення;

3. Неповідомлення органом публічної влади заявника у триденний термін

про відмову у відповідності громадського заходу. Справа в тому що законодавство вимагає від органу виконавчої влади чи місцевого самоврядування протягом трьох днів з дня отримання повідомлення про публічному заході до організатора обґрунтовану пропозицію про зміну місця та або часу його проведення (п. 2 ч. 1 ст. 12 Державного Закону «Про збори, мітинги, демонстрації, ходи та пікетування») [74, ст.49].

Таким чином, орган публічної влади зобов'язаний стільки відправити, скільки доставити свою відповідь організатору триденний термін. Якщо ж відповідь у встановлений термін до організатора не вступив, останній має право вважати заявлений публічний захід узгодженим.

Практика, проте, йде іншим шляхом. Лист із органу влади вирушає поштою до закінчення встановленого законом триденного терміну, проте до заявника у цей термін не надходить. Останній ж, не отримавши відповіді органу влади, розцінює цей факт як знак «погодження», за що згодом залучається до адміністративної відповідальності за ч. 1 ст. 20.2 ЗУ України;

4. Група організаторів направила до Уряду м. Києва повідомлення про проведення публічного заходу у вигляді ходи, вказавши його цілі, дату, час та маршрут. В отриманій заявниками відповіді Департаменту регіональної безпеки Києва повідомлялося про те, що проведення ходи обраним ними маршрутом «порушить нормальне функціонування міських структур життєзабезпечення, створить перешкоди для діяльності суб'єктів господарювання та руху автотранспорту, ущемить права та інтереси громадян, які не беруть участь у заявленому заході».

За змістом ця відповідь означає відмову в узгодженні. У той же час у відповіді не було запропоновано жодних змін місця та часу ходи, що суперечить сутності терміну "погодження";

5. Група заявників звернулася до префекта західного адміністративного округу м. Києва з повідомленням про проведення ходи. У своїй відповіді заступник префекта повідомив, що «проведення публічного заходи без погодження з балансоутримувачем території – Державним автономним

закладом культури.

Проблема нормативно-правового регулювання у тому, що гранично чітко обумовлюючи перелік вимог, які пред'являються до повідомлення про проведення публічного заходу, законодавство не встановлює настільки ж чіткі вимоги до форми та змісту відповіді органу громадської влади. За таких обставин відсутність нормативно закріплених вимог до відповіді органу влади на повідомлення про громадський захід загрожує адміністративним свавіллям.

Виходом з цієї ситуації можливо внесення доповнень до ст. 12 Державного Закону «Про збори, мітинги, демонстрації, ходи та пікетування» із встановленням переліку обов'язкових відомостей, які повинен містити відповідь, із зазначенням причини, через яку проведення публічного заходу у заявленому місці неможливо, відомостей про інші проведені у цьому місці заходи у заявлений час [1, ст.47].

Пропозиція про зміну місця та часу проведення заходу має містити варіант рівноцінної заміни місця та часу. Рівноцінною заміна місця може бути тільки в тому випадку, якщо буде запропонована аналогічна місткості територія з урахуванням внутрішнього територіального поділу муніципального освіти чи міста державного значення, щоб не допустити, наприклад, надання для публічного заходу місця на околиці міста замість заявленої центральної площі. Застосування контрольно-попереджувальних заходів знаходиться також і в сфері компетенції Президента України.

Законодавцем передбачено положення та про дозвільний порядок здійснення публічних заходів, але тільки в тих випадках, які встановлені законодавством, що закріплює адміністративно-правовий режим державного кордону. У цьому випадку прикордонні органи ФСБ України уповноважені здійснювати дозвільну діяльність у сфері організації публічних заходів, коли йдеться про п'яти кілометрову смугу прикордонної зони [10, ст.115].

Усі заходи контрольно-дозвільної системи наукової літератури з адміністративного права розглядаються в як адміністративно-примусові заходи контрольно-запобіжного характеру з огляду на те, що відповідні особи

примушуються до відмови від ведення будь-яких видів діяльності, якщо в видачі дозволу їм відмовлено.

Застосування контрольно-попереджувальних заходів віднесено до компетенції поліції, яка для забезпечення безпеки особистості та правопорядку має право на проведення разом із організатором публічних заходів особистого огляду суб'єктів, огляду речей, за них перебувають у цілях дотримання пропускнуго режиму в громадських місцях, на ділянках місцевості та територіях споруд, на яких здійснюються дані заходи. За потреби можуть бути застосовано технічні засоби.

У разі відмови суб'єкта бути підданим такому огляду співробітники поліції мають право відмовити йому в допуску у відповідне громадське місце, на відповідну територію чи ділянку території (п. 18 год. 1 ст. 13 Державного Закону "Про поліцію").

Вказаний огляд не слід ототожнювати з особистим оглядом, застосування якого, як одного із заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення врегульовано у ст. 27.7 ЗУ України. Особистий огляд застосовується до законослухняним громадянам за відсутності з їхнього боку будь-яких правопорушень.

Співробітникам поліції надано правомочність щодо тимчасового обмеження чи заборони дорожнього руху, зміни його організації в межах певних дорожніх ділянок у разі здійснення публічних заходів. Ціль даних заходів полягає у забезпеченні належного рівня безпеки дорожнього руху на користь як пішоходів, так і водіїв транспортних засобів (п. 20 ч. 1 ст. 13 Державного Закону «Про поліцію»), що також є контрольно-попереджувальним заходом. Також співробітники поліції компетентні оточувати та блокувати ділянки місцевості, де проводяться публічні заходи на підставі рішення начальника територіального органу внутрішніх справ або виконує його обов'язки особи.

Мета цього заходу полягає в тому, щоб попередити масові заворушення та інші дії, які можуть порушити права та свободи громадян, рух транспорту,

роботу засобів зв'язку та організацій (п. 2 ч. 2 ст. 16 Державного Закону "Про поліцію"). У своїй сукупності всі адміністративно-попереджувальні заходи щодо забезпечення нормального порядку здійснення публічних заходів можуть бути класифіковані на підставі та інших критеріїв [25, ст.108].

Якщо так розглядати суб'єктів їх застосування, то їх можна поділити на компетенції, що перебувають у сфері:

- Президента України;
- Посадових осіб виконавчих органів державної влади.
- Посадових осіб місцевих органів влади.
- Суддів.

За першими трьома видами суб'єктів їх повноваження щодо здійснення заходів адміністративно-попереджувальної спрямованості викладено вище. За суддями слід зазначити, що ними може бути застосована лише одна контрольно-попереджувальний захід у вигляді усного зауваження. В якості такої вона виділяється І.В. Максимовим. Усне зауваження передбачене у ст. 2.9 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Підставою для його застосування виступає незначність делікту, тому його можна розглядати як суто профілактичний захід, який не обумовлена застосуванням адміністративної відповідальності та не тягне виникнення стану, що в літературі позначається як «адміністративне покарання».

Якщо як критерій класифікації адміністративно-запобіжних заходів розглядати етапи підготовки та здійснення публічного заходу, то в числі заходів, що застосовуються для забезпечення належного порядку здійснення публічних заходів доцільно виділення заходів, що застосовуються:

- До здійснення заходу;
- У період його проведення;
- Після його завершення.

Перший випадок обумовлений тим, що вимоги нормативних актів мають випереджувальну дію щодо потенційних організаторів публічних заходів задовго до реалізації посадовими особами державних органів чи місцевих

органів влади. Ці заходи спонукають можливих організаторів до відмови направляти повідомлення про здійсненні відповідних заходів, якщо наявні викладені вище умови.

Якщо ж ними буде подано таке повідомлення, то відмова у відповідності буде неминучим. У період здійснення заходів заходи адміністративно-запобіжного характеру можуть бути застосовані виключно у щодо законослухняних громадян у відсутності у їх поведінці складу будь-якого делікту.

До таких заходів можна віднести заборону проникнення на територію, в межах якої діє адміністративно-правова режим контр терористичної операції, а також можливе видалення учасників заходу із відповідної території. По закінченню заходи адміністративного попередження переважно не реалізуються. Як виняток можна виділити тільки усне зауваження у ситуаціях, коли особа звільняється від адміністративної відповідальності.

Адміністративно-примусові заходи щодо попередження правопорушень у сфері громадської безпеки та громадського порядку були класифіковані нами, щоб систематизувати за ними інформацію, що за відсутності комплексної нормативно-правової регламентації здійснення цих заходів здатне надати допомогу в подальше впорядкування законодавчих положень та полегшення реалізацію відповідних правил [35, ст.49].

Підсумовуючи даний параграф, слід зробити висновок, що законодавство передбачив можливість застосування цілої низки заходів адміністративного попередження порушень суспільної безпеки та громадського порядку за умов підготовки та здійснення громадських заходів. У зв'язку з цим від суб'єктів застосування цих заходів потрібно гранична уважність, щоб не допустити необґрунтованого обмеження даного права, створення штучних адміністративних бар'єрів на шляху його реалізації, що на практиці досить часто має місце.

РОЗДІЛ 3

УПРАВЛІНСЬКІ ТА АДМІНІСТРАТИВНІ ПРИМУСИ У ПІДГОТОВЦІ ПЕРСОНАЛУ ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

3.1. Навчальні заходи щодо припинення адміністративних порушень громадського порядку

Заходи адміністративного примусу і зокрема, заходи адміністративного припинення застосовуються суб'єктами виконавчої влади дуже широко, торкаючись інтересів значної частини населення. Непоодинокі випадки порушення при цьому законодавства України, особливо при застосуванні адміністративно-примусових заходів, пов'язаних з обмеженнями свободи дій та пересування фізичних осіб.

Не меншою мірою це стосується і застосування запобіжних засобів при проведенні зборів, мітингів, демонстрацій, хід пікетувань. В останньому випадку від володаря суб'єкта потрібна підвищена уважність, оскільки його діями та рішеннями торкається не лише право громадян на свободу та особисту недоторканність, а й значною мірою політичні права, а саме, право збиратися мирно, без зброї та проводити публічні події.

Припинення займає важливе місце у примусовій діяльності контрольно-наглядових органів виконавчої влади, що спричинено необхідністю забезпечення правопорядку та безпеки в системі державного управління. Відповідно, застосування заходів адміністративного припинення під час проведення публічних заходів має на меті оперативно усунути відхилення від законодавчо встановлених правил їх здійснення, ліквідувати загрози громадського порядку та суспільної безпеки [47, ст.98].

Слід мати на виду, що здійснення адміністративної діяльності умовах публічних заходів відрізняється підвищеною складністю, що обумовлено

такою, що нерідко виникає у суб'єктів правоохоронних органів, необхідністю контактувати зі збудженим натовпом, який може чинити опір у будь-якій формі. Крім того, протидія застосування таких заходів можуть надати і громадяни, які не брали участь у порушеннях громадського порядку, однак вони стали випадковими свідками, на їхню думку, незаконних дій співробітників поліції. Використання засобів запобіжного впливу сприяє запобігання новим правопорушенням, мінімізації шкідливих наслідків діяння, виконання покладених на особу обов'язків, а також подальшого застосування інших заходів адміністративного примусу – адміністративних покарань.

Адміністративний припинення відіграє істотну роль у забезпеченні режиму законності, захисту прав, свобод та законних інтересів фізичних та юридичних осіб, інтересів суспільства та держави. Проблема нормативно-правового встановлення та застосування заходів адміністративного припинення порушень громадської безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів охоплює низку питань, що мають значення для адміністративного припинення в цілому, невирішеність яких обумовлює неефективність їх застосування чи порушення прав і законних інтересів громадян – організаторів та учасників публічних заходів та інших осіб [58, ст.12]. До даних питань можна віднести наступні:

- Визначення змісту основних понять, що дозволяють усвідомити сутність аналізованих відносин;
- Встановлення вичерпного переліку заходів адміністративного припинення порушень громадської безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів;
- Встановлення суворо певного кола суб'єктів, уповноважених застосовувати ці заходи;
- Закріплення прав та обов'язків як суб'єктів, які застосовують адміністративно-примусові заходи, і підвладних їм осіб;
- Класифікація даних заходів за найбільш суттєвими ознаками; визначення фактичних підстав та умов їх застосування;

- Встановлення гарантій законності при їх реалізації.

Щодо змісту поняття заходів адміністративного припинення та їх переліку, то в науці адміністративного права відсутня єдина точка зору з цього питання. Заходи адміністративного запобіжного заходу виділяються у структурі адміністративного примусу всіма вченими. Однак є деякі розбіжності щодо змісту та елементів, що становлять поняття адміністративного припинення.

Л.Л. Попов вважає, що сутність даних заходів полягає в примусове припинення протиправних дій фізичних та юридичних, порушують встановлений порядок. При цьому підставою застосування заходів адміністративного припинення може бути вчинення не лише правопорушення, а й об'єктивно протиправних дій, правопорушенням які є.

Розглядаючи види заходів адміністративного припинення, серед прикладів таких заходів він називає і окремі заходи забезпечення провадження про адміністративні правопорушення. На експертний погляд, як заходи адміністративного припинення слід розглядати лише ті, що застосовуються суб'єктами адміністративної влади примусові заходи, спрямовані на припинення правопорушення чи іншого об'єктивно протиправного діяння та запобігання його шкідливим наслідкам [69, ст.137].

У зв'язку з цим заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення необхідно виділити в окрему групу адміністративно-примусових заходів (що в загальному і зроблено законодавством, який систематизував їх в окремому розділі Кодексу України про адміністративні правопорушення), оскільки крім примусової мети можна назвати інші мети їх застосування.

Так, А.Ю. Соколов називає шість приватних цілей заходів забезпечення виробництва справ про адміністративні правопорушення (припинення адміністративного правопорушення, попередження вчинення нових правопорушень, встановлення особи порушника, складання протоколу про адміністративне правопорушення за неможливості складання його на місці вчинення правопорушення, з'ясування обставин адміністративного

правопорушення та виявлення знарядь вчинення або предметів адміністративного правопорушення).

Якщо заходи адміністративного запобіжного заходу розглядати в контексті аналізованої тематики, їх можна визначити як застосовувані уповноваженими на те органами публічної влади, їх посадовими особами та іншими суб'єктами, наділеними публічно-владними повноваженнями, примусові засоби психічного, фізичного та організаційного впливу до порушників громадської безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів з метою припинення їх протиправної поведінки та запобігання шкідливим наслідкам такої поведінки.

Необхідно відзначити дуже широке коло суб'єктів застосування заходів адміністративного припинення порушень громадської безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів. Найчастіше це, звісно, посадові особи органів виконавчої влади, які здійснюють контрольню-наглядові функції.

Однак законодавством передбачено застосування таких заходів та посадовими особами органів виконавчої влади загальної компетенції - вищих органів державної виконавчої влади суб'єктів України, а також посадовими особами виконавчо-розпорядчих органів муніципальних утворень. Крім того, низка функцій адміністративно-пересічного характеру законодавство делегував недержавним суб'єктам, що за родом своєї діяльності застосовують примусові заходи, – приватним охоронцям та народним дружинникам.

Адміністративно-примусові заходи, застосовувані посадовими особами органів виконавчої влади суб'єктів України та виконавчо-розпорядчих органів муніципальних утворень, обмежені законодавством характером впливу. Йдеться про врегульовані у ст. 13 Державного Закону повноваження вимагати від організатора публічного заходу дотримання порядку його організації та проведення, а також приймати рішення про зупинення або припинення публічного заходу у разі допущення порушень за його проведення [75, ст.113].

Фактично в аналізованій нормі названо три самостійні заходи

адміністративного припинення:

- Зауваження організаторам та учасникам публічного заходу (у формі пред'явлення вимоги дотримуватись порядку при його проведенні);
- Його примусове зупинення;
- Примусове припинення громадського заходу.

Значною мірою підстави та порядок застосування цих заходів врегульовані у ст. 15-17 названого державного Закону. Фактичною основою застосування першого заходу є таке порушення правопорядку, яке не тягне за собою загрози для життя та здоров'я учасників громадського заходу. При цьому уповноважений представник органу виконавчої суб'єкта України чи органу місцевого самоврядування має право вимагати від організатора публічного заходу самостійно чи спільно з уповноваженим представником органу внутрішніх справ усунути це порушення. Умовою зупинення публічного заходу є невиконання вимоги щодо усунення порушення [6, ст.58].

Конкретного терміну призупинення законодавство не встановив, віддавши це питання на розсуд уповноваженого представника органу виконавчої влади суб'єкта України чи органу місцевого самоврядування, оскільки конкретні обставини та умови проведення публічного заходу можуть спричинити застосування цього заходу на різні терміни в залежності від часу, які потрібно усунення порушень у кожній конкретній ситуації.

Після усунення порушення публічний захід не поновлюється автоматично, оскільки законодавство вимагає узгодження цього питання між його організатором та відповідним уповноваженим представником органу публічної влади. Як фактичні підстави примусового припинення громадського заходу виступають:

- Неприйняття заходів організатором щодо усунення порушень у строк, який було припинено публічний захід;
- Створення реальної загрози для життя та здоров'я громадян, а також для майна фізичних та юридичних осіб;
- Вчинення учасниками публічного заходу протиправних дій та умисне

порушення організатором публічного заходу вимог Закону щодо порядку проведення публічного заходу;

- Невиконання організатором публічного заходу своїх численних обов'язків (у тому числі забезпечувати дотримання умов проведення публічного заходу, зазначених у повідомленні);

- Забезпечувати дотримання встановленої органом виконавчої влади суб'єкта України чи органом місцевого самоврядування норми граничної заповнюваності території у місці проведення публічного заходу;

- Мати відмітний знак організатора публічного заходу;

- Забезпечувати безпеку зелених насаджень, приміщень, будівель, споруд та іншого майна у місці проведення публічного заходу та ін.).

Законодавець розрізняє загальний та спеціальний порядок припинення громадського заходу. У рамках загального порядку його припинення уповноважений представник органу виконавчого суб'єкта України або органу місцевого самоврядування:

- Дає вказівку організатору публічного заходу припинити його проведення, обґрунтувавши причину припинення, та протягом 24 годин оформляє цю вказівку письмово з врученням організатору громадського заходу;

- Встановлює час виконання вказівки про припинення громадського заходу;

- У разі невиконання організатором публічного заходу вказівки про його припинення звертається безпосередньо до учасників публічного заходу та встановлює додатковий час для виконання цієї вказівки.

У разі невиконання вказівки про припинення публічного заходу співробітники поліції вживають необхідних заходів щодо припинення публічного заходу, керуючись при цьому законодавством про поліцію. Спеціальний порядок припинення публічного заходу застосовується у разі виникнення масових заворушень, погромів, підпалів та інших випадках, потребують екстрених дій [15, ст.49].

У таких ситуаціях припинення публічного заходу здійснюється шляхом

вживання екстрених заходів співробітниками поліції. Екстрені заходи передбачають застосування адміністративно-примусових засобів, передбачені законодавством про поліцію. Зазначені заходи носять характер психологічного та організаційного впливу на ініціаторів та учасників публічних заходів (за винятком заходів, що вживаються поліцією).

Особливості компетенції органів виконавчої влади суб'єктів України, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб зумовлюють неможливість застосування заходів фізичної дії до порушників. Тому достатність вжитих заходів залежить від фактичного наступного поведінки учасників громадських заходів. У разі подальших протиправних проявів після пред'явлення вимог про припинення громадського заходу необхідно задіяти адміністративно-запобіжні заходи іншого роду, застосовувати які уповноважені інші суб'єкти правоохоронних – співробітники поліції та деякі інші представники влади [26, ст.38].

Таким чином, під час проведення публічного заходу передбачається застосування запобіжних заходів двох рівнів, причому заходи другого рівня здійснюються лише за умови неефективного дії заходів першого рівня. Заходи першого рівня є специфічними, характерними лише для законодавства про публічні заходи.

Заходи другого рівня, навпаки, типові для діяльності органів внутрішніх справ і застосовуються як у разі потреби забезпечення правопорядку у місцях проведення публічних заходів, так та у багатьох інших випадках, вирізняючись універсальністю. Вони закріплені в низці положень Державного Закону «Про поліцію», де розкрито адміністративно-примусові повноваження співробітників поліції:

- Вимагати від громадян та посадових осіб припинення протиправних дій;
- Вимагати від осіб, підозрюваних у скоєнні адміністративного правопорушення, залишатися на місці до прибуття представників підрозділу поліції чи інших правоохоронних органів;
- Застосовувати фізичну силу, спеціальні засоби та вогнепальне зброю;

- Блокувати ділянки місцевості для припинення масових заворушень та інших дій, що порушують правничий та свободи громадян.

Крім цього низка певних повноважень посадових осіб органів внутрішніх справ під час проведення публічних заходів позначено законодавством у ст. 14 Державного Закону «Про збори, мітинги, демонстраціях, ходах та пікетуваннях», до яких віднесено:

1. Пред'явлення вимоги до організатора громадського заходу припинити допуск громадян на цей захід, а також вжиття заходів щодо самостійного припинення допуску громадян на нього у разі порушення граничної норми заповнюваності території.

2. Пред'явлення вимоги до організатора та учасників публічного заходу дотримуватись порядку його організації та проведення.

3. Вжиття заходів щодо видалення з місця його проведення громадян, не виконують законні вимоги організатора публічного заходу.

Фактично законодавство у цьому Законі не передбачає застосування адміністративних повноважень іншими суб'єктами, проте аналіз законодавства дозволяє зробити висновок про те, що не виключається подібна діяльність та інших суб'єктів, хоча їхня участь у ній носить факультативний характер.

Для цілей фізичного примусу можуть бути задіяні три виду суб'єктів: співробітники поліції, посадові особи приватних охоронних осіб організацій та народні дружинники, що й має бути відображено у відповідній норми. Тому в ній слід зазначити таке правило: «Особи, які не підкорялися законним вимогам організатора публічного заходу, які можуть бути видалені з місця проведення даного публічного заходу співробітниками поліції, посадовими особами приватної охоронної організації чи народними дружинниками» [38, ст.90].

В.В. Йонаш вказує, що регламентація заходів адміністративного припинення носить розрізнений характер і здійснюється стосовно окремим заходам адміністративного припинення, що є неприйнятним з точки зору реалізації конституційних положень, що визначають верховенство права і свободи людини і громадянина.

Тому такий стан нормативно-правового регулювання потребує систематизації законодавства через прийняття Державного Закону про основи адміністративно забороненої діяльності. На експертний погляд, ідея прийняття такого Закону не позбавлене сенсу, проте слід враховувати, що в ньому неможливо врегулювати всі адміністративно-примусові заходи, особливо ті, які мають специфічну сферу застосування та реалізуються лише окремих виробництв.

Крім того, така сфера діяльності, як забезпечення громадської безпеки та громадського порядку у місцях проведення публічних заходів, повинна мати комплексне правове регулювання з метою зручності правозастосування. Тим самим, удосконалення законодавства у цій сфері на експертну думку, має йти шляхом оптимізації суб'єктного складу адміністративно-припинювальної діяльності та деталізації повноважень відповідних суб'єктів у Державному Законі «Про збори, мітинги, демонстраціях, ходах та пікетуваннях» [48, ст.182].

На закінчення даного розділу слід зазначити, що за проведення публічного заходу законодавством передбачається застосування заходів адміністративного припинення двох рівнів, причому заходи другого рівня здійснюються лише за умови неефективності дії заходів першого рівня. Заходи першого рівня (подання вимоги дотримуватись порядку при проведенні публічного заходу, його примусове призупинення та припинення) є специфічними, характерними лише для законодавства про публічні заходи.

Заходи другого рівня (застосування фізичної сили, спеціальних засобів, вогнепальної зброї та ін.), навпаки, типові для діяльності органів внутрішніх справ і застосовуються як у разі необхідності забезпечення правопорядку у місцях проведення публічних заходів, у багатьох інших випадках, відрізняючись універсальністю.

3.2. Заходи забезпечення просування у справах про адміністративні правопорушення, що посягають на громадську безпеку

Застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення закріплено главою 27, ЗУ України та є діяльність спеціально уповноважених на те суб'єктів державної виконавчої влади та суддів, пов'язаних з здійсненням адміністративного примусу з метою створення умов для належного перебігу провадження у справах про адміністративні правопорушення всіх його стадіях.

Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення систематизовані в одному нормативному акті –ЗУ України, та встановлення нових заходів забезпечення чи корекція їх основних характеристик може здійснюватися лише за допомогою внесення змін та доповнень до глави 27 ЗУ України. Тому цілком зрозумілим причин правила застосування заходів забезпечення не врегульовані в галузевому законодавстві, охорона якого забезпечується нормами адміністративно-деліктного права.

Зокрема, у Державному Законі «Про зборах, мітингах, демонстраціях, ходах та пікетуваннях» не регулюється здійснення цих заходів, хоча вони широко застосовуються в у зв'язку з його порушеннями. У зв'язку з цією обставиною всі пропозиції, які спрямовані на удосконалення законодавчого регулювання застосування заходів забезпечення, повинні бути пов'язані з можливим внесенням змін та доповнень тільки до ЗУ України та мати загальний характер, тобто бути актуальними для виробництва не тільки по будь-якого складу адміністративного правопорушення, а мати ознакою універсальності [51, ст.124] .

Теоретичне обґрунтування існування у провадженні у справах про адміністративних правопорушеннях процесуальних заходів пройшло тривалий еволюційний шлях із початковим віднесенням до таких адміністративного затримання , а потім та інших заходів.

Надалі зазнали коректив з позиції окремих авторів та наукова класифікація заходів адміністративного примусу щодо їх цільового призначення, які були поділені на три групи: адміністративно-процесуальні заходи; адміністративно-правові санкції та адміністративно-запобіжні заходи.

Як фактична підстава застосування доставки слід назвати діяння, що містить ознаки адміністративного правопорушення, вчинене фізичною особою. Особливість здійснення адміністративно-юрисдикційної діяльності під час проведення публічного заходу полягає в ускладнених умовах сприйняття суб'єктами забезпечення правопорядку події адміністративної правопорушення та виявлення особи, яка його вчинила.

Однак це не означає можливості застосування запобіжних та адміністративно-забезпечувальних заходів до осіб, які насправді не вчиняли адміністративних правопорушень. Відповідно, кожен випадок застосування доставлення має бути обґрунтованим, щоб не допустити незаконного його здійснення щодо не лише учасників та організаторів публічного заходу, а й перехожих, випадково опинилися на місці його проведення.

Законодавець не передбачає, що кожен випадок вчинення адміністративного правопорушення має спричинити доставлення особи, щодо якої є достатні підстави вважати, що воно скоїло адміністративне правопорушення, у службове приміщення уповноваженого органу виконавчої влади (у експертному випадку – поліції) [63, ст.91].

Мета застосування доставки обумовлюється неможливістю складання протоколу про адміністративне правопорушення на місці його вчинення за необхідності його складання. У ст. 27.13 України не визначено обставин, що перешкоджають складання протоколу дома скоєння правопорушення .

Разом з тим, аналіз наукової літератури з адміністративного права дозволив сформулювати перелік об'єктивних причин, що зумовлюють неможливість складання протоколу дома:

- Неможливість встановити особу особи, щодо якої є достатні підстави вважати, що вона зробила адміністративне правопорушення, через відсутність у нього документів, що засвідчують особу;
- Необхідність з'ясування обставин адміністративного правопорушення шляхом проведення додаткової перевірки;
- Особа, щодо якої планується скласти протокол, своїм поведінкою

перешкоджає його складання;

- У особи відсутнє постійне місце проживання;

- Необхідно вчинити процесуальні дії, виконання яких на місці неможливо. Особливість проведення публічних заходів, що полягає в їх масовому характері та можливості вчинення групових порушень громадського порядку, вимагає і відповідної організації роботи уповноважених суб'єктів виконавчої влади з доставки учасників протиправної діяльності. Тому, навіть якщо встановлення особи на місці можливо, але є масові порушення громадського порядку, що ускладнює складання протоколу, застосування доставлення представляється виправданим, доцільним та законним.

Однак слід мати на увазі, що носіння документа, громадянина, що засвідчує особу, не є його обов'язком, та відсутність при собі паспорта в учасника публічного заходу не може обумовити застосування до нього доставки, якщо щодо нього відсутні підстави вважати, що ним було скоєно якесь адміністративне правопорушення. Так само, як і доставлення, адміністративне затримання є мірою забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, що обмежує право громадян на свободу та особисту недоторканність.

Законодавче встановлення цього заходу адміністративного примусу та підстав її застосування має відповідати загальновизнаним принципам та нормам міжнародного права. У зв'язку з цим українським законодавством враховано положення ст. 5 Конвенції про захист прав людини та основних свобод. Цей правовий акт, будучи складовою української правової системи, що має пріоритет перед внутрішнім законодавством, закріплює основоположні гарантії прав особи на свободу та особисту недоторканність, включаючи гарантії захисту від незаконного позбавлення свободи. У ч. 1 ст. 5 цієї Конвенції перераховані випадки законного позбавлення волі громадянина, у тому числі законне затримання або взяття під варту особи, проведене для того, щоб вона постала перед компетентним органом за обґрунтованою підозрою у вчиненні правопорушення або у разі, коли є достатні підстави думати, що

необхідно запобігти вчиненню ним правопорушення або завадити йому втекти після його вчинення [76, ст.10].

Випадки порушення міжнародного законодавства при застосуванні адміністративного затримання, у тому числі під час проведення публічних заходів у Україні, зафіксовані Європейським Судом з прав людини. Так, організатор публічного заходу у м. Києві був підданий адміністративному затриманню співробітниками органів внутрішніх справ виходячи з непокори їх законним вимогам.

У протоколі адміністративного затримання, складеному в черговій частині органу внутрішніх справ, не було зазначено, чому заявник підозрювався у непокорі, не було названо ні посадову особу, від якої виходило вимога, ні обставин, у зв'язку з якими вона була пред'явлена. Крім того, співробітники органу внутрішніх справ, які робили адміністративне затримання, при розгляді справи у національному суді пояснили, що здійснили цей захід з метою з'ясування законного підстави проведення громадського заходу.

У зв'язку з цим Європейський Суд встановив, що адміністративне затримання не було засноване на «розумній підозрі», було довільним, внаслідок чого порушено згадана ст. 5 Конвенції. Також Європейський Суд з прав людини наголошує, що адміністративне затримання має не тільки здійснюватись у відповідно до основних процесуальних норм національного права, а й відповідати розпорядженням ст. 5 Конвенції «Про захист прав людини та основних свобод», що вичерпним чином визначає обставини, за яких людина може бути позбавлена волі на законних підставах.

Конституційно-правовою основою застосування адміністративного затримання ст. 22 Конституції України, де зазначено, що до судового рішення особа не може бути піддана затриманню на термін понад 48 годин. Основне питання, яке виникає на підставах застосування адміністративного затримання – це питання про те, що вважати «виключними випадками», у зв'язку з наявністю яких воно здійснюється [1, ст.17]. Ця законодавча прогалина неодноразово обговорювалася у працях вчених, що призводило їх до думки про

необхідності встановити вичерпний перелік підстав для застосування адміністративного затримання. А.Ю. Соколов пропонує свій перелік таких підстав: - Якщо в дії фізичної особи є ознаки складу адміністративного правопорушення;

- Якщо фізична особа не виконує законних вимог уповноваженої посадової особи припинити порушення громадського порядку чи дії, що загрожують громадській безпеці;

- Якщо фізична особа робить спробу втекти з місця вчинення адміністративного правопорушення;

- Якщо фізична особа допускає агресивні дії щодо посадових осіб, які забезпечують правопорядок;

- Якщо неможливо встановити особу фізичної особи, щодо якого є достатні підстави вважати, що воно вчинило адміністративне правопорушення;

- Якщо протокол про адміністративне правопорушення неможливий скласти дома його виявлення.

Щодо термінів адміністративного затримання, то законодавство встановлює загальний та спеціальний терміни. Загальне правило полягає в те, що відповідно до ч. 1 ст. 27.5 ЗУ України граничний термін адміністративного затримання становить три години. Відповідно до спеціального правила, встановленого у ч. 2 та 3 ст. 27.5 ЗУ України термін адміністративного затримання, що становить трохи більше 48 годин, може застосовуватися у таких випадках [16, ст.30]:

- Якщо стосовно особи здійснюється провадження у справі про адміністративне правопорушення, що посягає на встановлений режим державного кордону України та порядок перебування на території України, про адміністративне правопорушення, скоєне у внутрішніх морських водах, у територіальному морі, на континентальному шельфі, виняткової економічної зони України, або про порушення митних правил, у разі потреби для встановлення особи або для з'ясування обставин адміністративного правопорушення;

- Якщо стосовно особи здійснюється провадження у справі про адміністративне правопорушення, яке тягне за один із заходів адміністративного покарання.

Щодо здійснення адміністративного затримання в у разі вчинення адміністративних правопорушень, які посягають на встановлений порядок організації та проведення публічних заходів, перше правило не може застосовуватися через те, що дані дії не посягають на перелічені режими. У ЗУ України законодавство встановило три види огляду залежно від об'єкта, щодо якого він застосовується:

- Особистий огляд;
- Огляд речей, які перебувають при фізичній особі;
- Огляд транспортного засобу.

За допомогою здійснення цих заходів обмежується низка основних конституційні права і свободи особистості, саме: декларація про охорону гідності особистості, на свободу та особисту недоторканність, недоторканність приватного життя та особисту таємницю, право приватної власності. Також стосується конституційної заборони збирати, використовувати та поширювати інформацію про приватне життя особи без її згоди.

Визначаючи поняття огляду, законодавство зазначає, що він полягає у проведеному без порушення конструктивної цілісності обстеження речей (транспортних засобів). Законодавчо встановленою метою здійснення особистого огляду, огляду речей, які перебувають при фізичній особі, огляду транспортних засобів виступає виявлення знарядь скоєння чи предметів адміністративного правопорушення.

Стосовно тематики магістерської праці йдеться насамперед про ті предмети, які можуть використовувати учасники публічного заходу з метою здійснення протиправної діяльності. Їхній перелік встановлено у п. 2 ч. 4 ст. 6 Державного Закону «Про збори, мітинги, демонстраціях, ходах та пікетуваннях». До них віднесено зброю, боєприпаси, колючі або ріжучі предмети, інші предмети, які можуть бути використані як зброя, вибухові

пристрої, вибухові, отруйні, отруйні, їдко пахнуть, легкозаймисті речовини, вогнебезпечні та піротехнічні речовини або вироби, предмети (хімічні матеріали), які можуть бути використані для виготовлення піротехнічних виробів або димів, горючі матеріали та речовини, інші речовини, предмети, вироби, в тому числі саморобного виготовлення, використання яких може призвести до задимлення, займання, алкогольна та спиртовмісна продукція, пиво та напої, що виготовляються на його основі [28, ст.44].

Огляд речей, а також транспортних засобів має проводитись без порушення їхньої конструктивної цілісності. Це означає, що заборонені дії, з яких порушується єдність конструкції речей. На експертний погляд, цього правила мало, оскільки вимогою збереження конструктивної цілісності не охоплюється збереження зовнішнього вигляду та функціональних якостей речі, що може бути предметом можливого вдосконалення законодавства у цій сфері.

Оскільки будь-яка міра забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення повинні мати фактичну підставу, всі названі види огляду не можна застосовувати в превентивних цілях, у тому до учасників публічних заходів, якщо немає достатніх підстав вважати, що фізична особа здійснила адміністративну правопорушення.

До таких підстав слід віднести ті, що зазначені у ст. 28.1 ЗУ України у вигляді приводів до порушення справи про адміністративне правопорушення, тобто безпосереднє виявлення посадовою особою, що забезпечує правопорядок у місці проведення публічного заходу, дані:

- Що вказують на наявність події адміністративної правопорушення;
- Надходження інформації про адміністративне правопорушення з державних органів, органів місцевого самоврядування від громадських об'єднань;
- Надходження повідомлень та заяв фізичних та юридичних осіб або наявність відповідних показань спеціальних технічних засобів, що мають функції відеозапису.

Особистий огляд та огляд речей учасника публічного заходу також можна

проводити за наявності обґрунтованого припущення компетентної посадової особи про те, що учасник громадського заходу має при собі заборонені предмети (за ознакою предметів, що випирають під одягом). Слід зазначити, що кожен суб'єкт, уповноважений забезпечувати громадський порядок та громадську безпеку, уповноважений застосовувати огляд.

Рішення про проведення особистого огляду, огляду речей, що перебувають при фізичній особі, огляду транспортних засобів приймається посадовими особами, уповноваженими застосовувати доставлення та адміністративне затримання зв'язку з скоєними адміністративними правопорушеннями. Таким чином, ці заходи не можуть застосовувати співробітники приватних охоронних осіб, організацій, а також члени народних дружин, які охороняють правопорядок місці проведення громадського заходу [39, ст.116].

Вилучення речей та документів є мірою забезпечення виробництва у справах про адміністративні правопорушення, що обмежує майнові права громадян та юридичних осіб, оскільки цим заходом зачіпається передбачене у ч. 2 ст. 35 Конституції України право мати на власності майно, право володіння, користування та розпорядження ним як самотійно, і разом із іншими лицями. Відповідно до ч. 1 ст. 27.10 ЗУ України, об'єктом вилучення, що здійснюється уповноваженими посадовими особами органів виконавчої влади, є знаряддя вчинення або предмети адміністративного правопорушення, а також документи, що мають значення доказів щодо справі про адміністративне правопорушення.

Перелік знарядь скоєння або предметів адміністративного правопорушення встановлюється в залежності від особливостей кожного складу вчиненого адміністративного правопорушення. Стосовно тематики цієї магістерської праці об'єкти, щодо яких здійснюється цей захід ширший, ніж у особистого огляду, огляду речей та огляду транспортних засобів, оскільки наявність окремих заборонених предметів в учасника публічного заходу виявляється без застосування огляду.

Згідно з п. 1 ч. 4 ст. 6 Державного Закону «Про збори, мітинги, демонстрації, ходи та пікетування» учаснику публічного заходу забороняється приховувати своє обличчя, зокрема використовувати маски, засоби маскування, інші предмети, спеціально призначені для скрути встановлення особистості.

Відповідно, дані предмети не вимагають пошуку, оскільки саме їх використання утворює склад адміністративного правопорушення, відповідальність за вчинення якого передбачено ч. 5 ст. 20.2 ЗУ України.

Вилучення речей та документів як міра забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення переслідує різні цілі в залежності від категорії справ. До них слід насамперед віднести необхідність забезпечити безпеку доказів у справі про адміністративне правопорушення. Крім цього, вилучення може переслідувати мету припинити адміністративне правопорушення [40, ст.82].

У ході провадження у справах про адміністративні правопорушення, які посягають на встановлений порядок проведення публічних заходів, якраз має місце примусова мета вилучення, оскільки він забезпечує припинення подальшої протиправної поведінки учасника публічного заходу з огляду на те, що вибуття з її володіння зброї та боєприпасів, піротехнічних виробів, алкогольної продукції, схованих предметів або інших заборонених речей фактично і призупиняє його незаконну діяльність.

Лікар згідно з п. 13 цієї інструкції при складанні висновку за медичним оглядом для встановлення факту вживання алкоголю та стану сп'яніння (у тому числі і за учасником публічного заходу), повинен встановити один з наступних станів:

- Тверезий, ознак вживання алкоголю немає;
- Встановлено факт вживання алкоголю, ознаки сп'яніння не виявлено;
- Алкогольне сп'яніння;
- Алкогольна кома;
- Стан одурманювання, спричинений наркотичними або іншими речовинами;

- Тверезий, є порушення функціонального стану, що вимагають усунення від роботи з джерелом підвищеної небезпеки за станом здоров'я.

Таким чином, за підсумками розгляду даного параграфу можна констатувати, що в рамках протидії правопорушенням у сфері громадської безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів застосовується цілий комплекс заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Частина традиційно часто застосовуються у справах про адміністративні правопорушення відповідного виду (насамперед, доставлення та адміністративне затримання). Іншим ж (медичне огляд на стан сп'яніння учасників публічного заходи) тільки належить пройти апробацію в практичній діяльності органів внутрішніх справ [50, ст.163].

Що стосується доставки та адміністративного затримання, то на практиці виявляються численні недоліки їх застосування, пов'язані з відсутністю достатніх підстав для їх здійснення, що підтверджується, у тому числі, практикою Європейського Суду з прав людини.

3.3. Заходи адміністративної відповідальності за порушення громадського порядку та громадської безпеки

Право на свободу мирних зборів та асоціацій, що є одним із фундаментальних права і свободи людини, закріплене у ч. 1 ст.20. Загальна декларація прав людини, виступає найважливішою гарантією участі громадян в управлінні справами будь-якої демократичної держави та розвитку громадянського суспільства.

Розглянуте право в Україні отримало конституційне визнання та проголошено у ст. 31 Конституції України, яка закріплює право громадян України збиратися мирно, без зброї, проводити збори, мітинги та демонстрації, ходи та пікетування. Для забезпечення реалізації цього права направлено Державний Закон «Про зборах, мітингах, демонстраціях, ходах та

пiкетуваннях», визначальний порядок організації та проведення громадських заходів [68, ст.73].

Висока значимість права на свободу зборів зумовлена його тісний взаємозв'язок з реалізацією інших особистих і політичних прав і свобод людини – свободи думки і слова, свободи совісті, свободи віросповідання, права на об'єднання, право на участь в управлінні справами суспільства та держави. У цьому першочерговим обов'язком держави в особі компетентних державних органів та їх посадових осіб виступає забезпечення нормального механізму його реалізації, захист від різноманітних протиправних впливів.

Найбільш характерними порушеннями під час проведення публічних заходів виступають адміністративні правопорушення, які посягають на громадський порядок та громадську безпеку. Їхня шкідливість для суспільства зумовлена їх поширеністю, а також можливістю переростання у суспільно-небезпечні діяння – злочини. Це обумовлює значний інтерес у науковій літературі до проблем встановлення та застосування адміністративної відповідальності за порушення законодавства про громадські заходи.

Найновішими змінами до адміністративно-деліктного законодавства змінено правила, що передбачають застосування превентивних заходів та санкцій, спрямованих на стимулювання організаторів публічних заходів до поважного ставлення та дотримання законних інтересів громадян. На думку ініціаторів законопроекту, у багатьох випадках проведення публічних заходів перешкоджає доступу громадян до місця проживання, роботи чи навчання, громадських місць дозвілля та відпочинку, а господарюючим суб'єктам – до офісних та виробничих приміщень; завдає шкоди місцям озеленення (квітникам), іншим об'єктам благоустрою територій, погіршує санітарно-епідеміологічну ситуацію, заважає проїзду громадського та спеціального транспорту, проходів пішоходів.

Відомості, опубліковані в пояснювальній записці до законопроекту та в аналітичній довідці, безумовно, вплинули на позицію українського законодавства, яким була піддана корективі система адміністративних

покарань, які застосовуються за порушення під час проведення громадських акцій. Законодавцем виключено альтернативний захід відповідальності – попередження, збільшено розміри адміністративного штрафу, запроваджено новий захід відповідальності – обов'язкові роботи.

Адміністративні покарання, які застосовуються за порушення громадської безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів, що призначаються у разі вчинення діянь, відповідальність порушення яких передбачено у ст. 20.2 ЗУ України, де передбачено дев'ять складів адміністративних правопорушень (у зв'язку із зазіханнями на встановлений порядок організації чи проведення зборів, мітингу, демонстрації, ходи або пікетування) [9, ст.18].

У системному взаємозв'язку з цими нормами законодавство розглядає правила про адміністративну відповідальність за:

- Порушення законодавства про збори, мітинги, демонстрації, ходи та пікетуванні (ст. 5.38 ЗУ України, в якій йдеться про відповідальності за перешкоджання проведенню публічного заходу, а також за примус до участі у ньому);

- Родовим об'єктом даного правопорушення є суспільні відносини у сфері реалізації права на свободу зборів, однак як його додаткового об'єкта можна розглядати громадський порядок та громадську безпеку, якщо йдеться про перешкоджання проведенню громадського заходу);

- Організацію масового одночасного перебування або пересування громадян у громадських місцях, які спричинили порушення громадського порядку (ст. 20.2.2);

- Блокування транспортних комунікацій (ст. 2018).

Усі названі склади згадані у Національному Законі «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Державний Закон «Про збори, мітинги, демонстрації, ходи та пікетуваннях», а їх неодноразове вчинення як наслідки тягне за собою неможливість для особи бути організатором публічного заходу протягом строку адміністративного

покарання. Крім того, цю групу складів поєднує можливість застосування за ними нового адміністративного покарання – обов'язкових робіт.

Тепер перейдемо до характеристики адміністративних покарань, які застосовувалися раніше або застосовуються в даний час за названі адміністративні правопорушення.

Попередження. Ця санкція розглядається як найбільш м'яке адміністративне покарання, не пов'язане з будь-якими матеріальними позбавленнями чи обмеженнями свободи та особистої недоторканності. Історія його застосування сходить ще до дореволюційного поліцейського права, а згодом воно було запозичено органами радянської влади для протидії які набули широкого поширення після жовтневої революції і громадянської війни дрібним порушенням громадського порядку та побутовим деліктам в умовах, коли застосування штрафу показало свою неефективність через низький рівень матеріального благополуччя населення [7, ст.13].

Адміністративний штраф. Дана санкція виступає як найбільш поширеною мірою адміністративної відповідальності як сфері адміністративно-деліктних відносин в цілому, так за вчинення адміністративних правопорушень, пов'язаних з організацією та проведенням публічних заходів, зокрема. Він передбачений за вчинення всіх складів адміністративних правопорушень у цій сфері. Відповідно до ч. 1 ст. 3.5 ЗУ України, адміністративний штраф є грошовим стягненням. Розмір адміністративного штрафу за вчинення адміністративних правопорушень під час проведення публічних заходів встановлений в особливому розмірі, виражається в рублях та залежить від суб'єкта адміністративного правопорушення. Так, щодо громадян верхній поріг адміністративного штрафу встановлено у розмірі трьохсот тисяч гривень (на відміну від п'яти тисяч гривень за загальним правилом), а в щодо посадових осіб – шестисот тисяч гривень (на відміну від п'ятдесят тисяч гривень за загальним правилом). Щодо юридичних осіб законодавством у разі були встановлено правила про особливе розмір адміністративного штрафу, і він призначається за загальним правилом, тобто у розмірі одного мільйона гривень.

Таким чином, максимальний розмір адміністративного штрафу за порушення законодавства про публічні заходи, що призначається громадянам, що значною мірою перебиває мінімальний розмір штрафу за кримінальним законодавством, що становить зараз п'ять тисяч гривень (тобто він менший у шістдесят разів!). Тим самим, порушена логіка законодавчого регулювання відповідних видів юридичної відповідальності, яка раніше полягала в тому, що розмір, що є для адміністративного штрафу, що призначається громадянам, максимально допустимим, виступав нижньою межею для штрафу за кримінальному законодавству [19, ст.90].

Тим часом, адміністративні покарання, будучи різновидом заходів державного примусу, встановлюються головним чином тому, що суспільство потребує особливих засобах впливу на особистість з метою досягнення певних результатів у поведінці суб'єкта, що вчиняє адміністративні правопорушення, тому повинні відрізнятися від кримінальних покарань. Адміністративні покарання повинні тягнути для правопорушника менше тяжкі негативні наслідки, ніж кримінальні покарання.

Адміністративний арешт. Законодавець обмежив застосування адміністративного арешту як найсуворішої міри покарання та визначив можливість її реалізації лише у випадках, що несуть суспільству значну шкоду, тому порівняно з адміністративним штрафом цей захід немає настільки широкого поширення в ЗУ України. На підставі ч. 1 ст. 3.9 ЗУ України, адміністративний арешт полягає у зміні порушника за умов ізоляції від суспільства.

Дане адміністративне покарання порушення встановленого порядку організації чи проведення зборів, мітингу, демонстрації, ходи або пікетування або організації, що спричинило порушення громадського порядку масового одночасного перебування чи пересування громадян у громадських місцях, встановлено на суму до тридцяти діб та виступає як альтернативний захід відповідальності.

Таким чином, законодавство встановив особливий термін

адміністративного арешту, порівнявши за рівнем суспільної шкідливості дані дії з порушеннями вимог режиму надзвичайного стану чи правового режиму контр терористичної операції та задля цього змінивши положення загальної частини ЗУ України (ч. 1 ст.3.9). Тридцяти денний термін арешту за адміністративним правом (адміністративного та дисциплінарного) є виправданим у разі вчинення діянь:

- В умовах екстраординарних адміністративно-правових режимів;
- Грубо порушують військову дисципліну.

У разі законодавство, тим самим, підкреслює особливе значення військової дисципліни для забезпечення належної боєздатності Збройних Сил України, інших військ та військових формувань. Щодо екстраординарних адміністративно-правових режимів, то, на думку Н.В. Макарейка, їх потрібно розглядати як особливі правових режимів життєдіяльності населення та територій, здійснення господарської та іншої діяльності фізичними та юридичними особами, а також реалізації функцій органами державної влади та місцевого самоврядування у межах території, в межах якої виникли загрозові фактори безпеки і яка визнана зоною військових дій, збройного конфлікту, надзвичайного становища чи надзвичайної ситуації [8, ст.20].

До особливостей екстраординарних режимів їм віднесено:

- Можливість використання заходів, з яких можуть бути суттєво обмежені конституційні права та свободи громадян та юридичних осіб;
- Можливість запровадження тих, хто має адміністративно-правове зміст додаткових заборон та обов'язків;
- Можливість наділення органів державної влади надзвичайні повноваження для забезпечення даного режиму;
- Можливість запровадження особливого порядку управління територіями, у межах яких функціонує екстраординарний режим, у тому числі можливість призупинення діяльності окремих органів державної влади та місцевого самоврядування, перерозподілу повноважень, формування тимчасових надзвичайних органів.

Обов'язкові роботи. Обов'язкові роботи як новий вид адміністративного покарання запроваджено законодавством 8 червня 2012 року і передбачені за скоєння всіх адміністративних правопорушень за проведення публічних заходів за винятком складу адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 7 ст. 20.2 ЗУ України. З ст. 3.13 ЗУ України, обов'язкові роботи полягають у виконанні фізичною особою, яка вчинила адміністративне правопорушення, у вільний від основної роботи, служби чи навчання час безкоштовних суспільно корисних робіт та застосовуються на строк від двадцяти до двохсот годин [17].

Таким чином, чинна система адміністративних покарань за порушення суспільної безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів, включає в себе три заходи адміністративної відповідальності – адміністративний штраф, обов'язкові роботи та адміністративний арешт.

Останні зміни та доповнення до адміністративно-деліктного законодавство дозволяють констатувати посилення адміністративної відповідальності організаторів та учасників зборів, мітингу, демонстрації, ходи чи пікетування за здійснення адміністративних правопорушень під час проведення публічних заходів.

РОЗДІЛ 4

СОЦІАЛЬНА ТА КОРПОРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

В останні роки ми стали свідком сплеску популярності ідей соціальної відповідальності бізнесу, що виявилось у різкому збільшенні кількості програм та обсягів фінансування, що виділяються компаніями для реалізації програм корпоративної соціальної відповідальності. За півстоліття концепція соціально-корпоративної відповідальності пройшла шлях від разових заходів готельних компаній до невід'ємної складової сучасного менеджменту будь-якої солідної компанії. Як у західних, так і в вітчизняних компаніях принципи соціально-корпоративної відповідальності все більше інтегруються в систему управління, запроваджуються посади віце-президента компанії, відповідального за корпоративну-соціальну відповідальність, створюються спеціальні департаменти та відділи. Крім того, публікація соціальних звітів та впровадження етичних кодексів стало загальноприйнятою практикою.

Причиною такої підвищеної уваги стали дві зустрічні тенденції. З одного боку, бізнес шукав нові шляхи підвищення ефективності в мінливому світі. З іншого боку, повсюдно суспільство почало застосовувати все більший запит на соціальну відповідальність бізнесу. Глобальні економічні кризи останніх років лише підкріпили зазначені тенденції. В умовах нестачі бюджетних коштів на підтримку високих соціальних зобов'язань уряду багатьох країн активно сприяли залученню бізнесу до вирішення актуальних соціальних завдань. На основі конкретно-історичного та неінституційних підходів буде проаналізовано взаємодію бізнесу, суспільства та держави у справі розвитку суспільства через соціально-орієнтованих програм, а також сприйняття експертним співтовариством цієї взаємодії.

Як заведено у науковому світі, до початку аналізу необхідно внести ясність у термінологію. У сучасній літературі зустрічаються два близькі за змістом поняття: корпоративна соціальна відповідальність та соціальна відповідальність бізнесу. Як правило, термін соціально-корпоративної

відповідальності використовується при описі соціальної відповідальності окремо взятої компанії, тоді як «соціальна відповідальність бізнесу» співвідносять з відповідальністю всього бізнес-спільноти. Звісно ж, що у реальному житті ці два поняття є тотожними. Більш того, один із засновників практики соціально-корпоративної відповідальності в Україні С.В. Турчин зв'язує появу двох термінів не з науковою чи практичною доцільністю, а з двома різними перекладами терміну «бізнес» з англійської мови, де він позначає окрему компанію.

У цьому дослідженні спиратимемося на термін «корпоративна соціальна відповідальність», так як він не тільки є найбільш поширеною, а й узагальнюючою назвою так званої «зонтичної» теорії, увібрала в себе такі готельні напрямки як корпоративне громадянство, корпоративна стійкість, корпоративна соціальна діяльність, корпоративна соціальна сприйнятливість та багато інших. Проблема формулювання основних положень теорії соціально-корпоративної відповідальності обумовлена широтою сфери, що розглядається. Досить складно описати межі соціальної сфери, так як зрештою під цей опис може потрапити будь-який аспект людського життя. З іншого сторони, сам термін «відповідальність» також відкриває поле для дискусії. Ми можемо розглядати відповідальність як синонім надійності та чесності у вчинках, а можемо як синоніми словами «борг» і "обов'язок".

У першому випадку соціально-корпоративної відповідальності виступає як добровільна благородна діяльність, у другому – фірма ставиться у підлегле, підзвітне становище перед суспільством, державою, акціонерами та усіма іншими сторонами, з ким вона взаємодіє. Звідси походить множинність підходів до визначення соціально-корпоративної відповідальності та наявності великого кількості різноманітних, іноді суперечать один одному шкіл усередині загальної зонтичної концепції соціально-корпоративної відповідальності. Перед тим як розпочати аналіз найвідоміших напрямків наукової думки у цій сфері розглянемо три основні підходи до соціально-корпоративної відповідальності:

теорія корпоративного егоїзму, теорія корпоративного альтруїзму та компромісні теорії.

Теорія «корпоративного егоїзму» асоціюється зі знаменитим висловлюванням Мільтона Фрідмана про те, що «єдина соціальна відповідальність бізнесу – це давати прибуток». В основі цієї точки зору лежить переконання, що головна турбота менеджменту компанії – забезпечити максимально можливі прибутки власникам капіталу, зокрема акціонерам компанії. Тому будь-яке відволікання коштів та ресурсів на сторонні цілі, включаючи соціальну відповідальність, є неприпустимим. Крім того, прихильники цієї теорії йдуть ще далі, доводячи, що соціально-корпоративної відповідальності веде до підриву фундаментальних засад зведеного ринку та навіть до соціалізму. За цією логікою головна загроза, яку несуть у собі всі ідеї соціально-корпоративної відповідальності полягає у підриві свободи підприємництва та конкуренції, а роль держави у всіх сферах суспільного життя значно зростає.

Теорія «корпоративного альтруїзму» виходить із абсолютно протилежних поглядів. Так, головні прихильники такого підходу Д. Девіс, Р. Фрімен та інші говорять про те, що сучасні компанії настільки великі та впливові, що у процесі своєї діяльності вони залучають до своєї орбіти максимально широкі групи так званих "співучасників". У процесі своєї діяльності, особливо у не багатих країнах велика компанія може стати більш потужною та впливовою ніж сама держава. Її діяльність прямо і опосередковано впливає на соціально-економічне становище в країні, відповідно, будучи причиною всіх цих змін компанія зобов'язана відповідати за наслідки.

Прихильники цього підходу наголошують на необхідності добровільного характеру програм соціально-корпоративної відповідальності. На їхню думку, компанія не може обмежитися. Біля витоків теорії стояли такі дослідники як Г. Боуен, Т. Левітт, М. Фрідман, Р. Фрімен, Дж. Гелбрейт, К. Девіс та інші. У своїх дослідженнях вони фокусувалися на внутрішніх джерелах соціально-корпоративної відповідальності. У їхньому поданні бізнесмен з однієї сторони

відбиває цінності, властиві суспільству, у якому функціонує його компанія, з іншого боку – він сам бере участь у формуванні цих цінностей. Взаємодіючи із суспільством, особливо з місцевими спільнотами, а також враховуючи інтереси всіх своїх партнерів бізнесмен сам визначає ті цінності, якими керуватиметься його компанія.

До 70-х років сформувалося уявлення про соціально-корпоративну відповідальність як відповідність економічним, правовим, етичним та дискреційним очікуванням товариства від підприємства. Найбільш чітко цей підхід було сформульовано А.А. Кероллом, який побудував знамениту модель, названу згодом «пірамідою Керолла». Піраміда Керолла була і залишається однією з найпопулярніших теоретичних конструкцій для опису соціально-корпоративної відповідальності.

Однак до 80-х років усі частіше почала лунає критика, пов'язана з тим, що в даній піраміді різні види відповідальності існують як окремі категорії, не перетинаючи і взаємодіючи один з одним. В той же час, ідеї філантропічної відповідальності (або дискреційної, як вона називалася на початковому етапі), навпаки, набули розвитку. Спочатку під нею розумілася сфера, де суспільство ще чітко не сформулювало свій запит і менеджмент компанії керується своїми уявленнями про потреб суспільства, роблячи свій самостійний вибір.

В результаті з'явилася концепція корпоративної соціальної сприйнятливості. Найбільш відомі імена – Р.Акерман, Р. Бауер та ін., а також значний внесок у розвиток власної теорії зробив згаданий вище А. Керол. У рамках цієї концепції увага концентрується на здатності компанії оцінити та вгадати громадські очікування та відповідно реагувати ними. У рамках цієї логіки стратегії менеджменту були поділені на реактивні, оборонні, адаптивні та проактивні. Представляється, що теорія корпоративної сприйнятливості є швидше уточнюючою щодо більш широкої концепції соціально-корпоративної відповідальності, ніж окремим напрямом.

Приблизно в ці роки розвивалося ще одне напрям – корпоративна соціальна діяльність. Грунтуючись на піраміді Керолла, С Вартік, Ф. Кохран і

Д. Вуд створили нову тришарову модель, в якій об'єднали моральні принципи, зовнішні фактори, що впливають на компанію, а також рішення, що приймаються менеджментом компанії в пропонованих умов. У свою чергу всі три блоки поділяються ще на три фактори, куди орієнтується менеджмент компанії. Концепція, що набула найбільшого поширення в наші дні, а саме концепція співучасників, сформувалася до 90-х років. Початок цієї теорії було закладено Р. Фрімен. В основі лежить уявлення, що фірма працює не у вакуумі, а в реальному оточенні і для найбільш ефективної взаємодії доведеться враховувати інтереси всіх зацікавлених сторін (стейкхолдерів). До них можуть бути віднесені на внутрішньо-фірмовому рівні працівники компанії та акціонери, а на зовнішньому рівні – інвестори, постачальники, місцеві спільноти, ЗМІ, захисники навколишнього середовища, громадські організації.

Можна говорити про те, що теорія співучасників стала «мостом» між теоретичними конструкціями та практичними рекомендаціями для менеджменту компанії. Саме цим пояснюється той факт, що на сьогодні вона є головною теорією у межах соціально-корпоративної відповідальності. Аналіз поняття соціально-корпоративної відповідальності був би неповний без аналізу концепції "корпоративне громадянство". Під ним може розумітися як загальна ідентичність співробітників однієї фірми, так і уявлення про фірму як про цілісної структури. У першому випадку йдеться про те, що працівники компанії незалежно від її походження відчують себе її частиною аналогії зі своїми громадянством на національному рівні. У другому - компанія це суб'єкт, який, як і інші інститути, має свої права та обов'язки і цим формує суспільство.

Дана концепція була на піку популярності, коли стала очевидна криза мрії про загальне поняття добробуту. Вона була однаково прийнятна для менеджменту, суспільства та держави: компанія отримувала права, а не лише обов'язки обслуговувати громадські інтереси, держава – додаткові фінансові джерела, а суспільство – необхідні блага. У міру розвитку глобалізації теорія стала відходити другого плану, так як не змогла дати відповідь на питання які цивільні права ставляться до транс-національних корпорацій, чи як визначити

обсяг прав для компаній, які сильно відрізняються за розміром та фінансової могутності тощо.

Найбільш молодую та перспективною є теорія «корпоративної стійкості». Вона є продовженням та розвитком більш масштабної концепції – «сталий розвиток». Концепція сталого розвитку була сформульована 1987 р. у доповіді Брундтланда» і започаткувала нове розуміння цілей розвитку всього людства. Теорія корпоративної стійкості у певному сенсі є проекцією сталого розвитку на рівень однієї фірми. Серед найяскравіших послідовників цього напрямку варто назвати Дж. Елінгтона, Т. Діліка та багато інших. Так, саме Дж. Елінгтон вперше сформулював знамените сьогодні поняття потрійного результату (triple bottom line), тобто. відповідальність за трьома напрямками: економічним, соціальним та екологічним.

Важливо відзначити, що принцип потрійного підсумку лежить у основі сучасної системи нефінансової звітності, наприклад, міжнародних стандартів нефінансової звітності GRI (Global Reporting Initiative). Головна відмінність цього підходу від решти можна охарактеризувати як відхід від суто соціальних програм на користь більше широкого підходу, що включає всі три напрямки. З точки зору авторів концепції, досягнення будь-якої із заявлених цілей неможливе без досягнення успіху за іншими напрямками. Такий підхід призвів до того, що сьогодні концепція сталого розвитку, практично «поглинула» концепцію соціально-корпоративної відповідальності, зробивши її своєю частиною. Корпоративна соціальна відповідальність є зонтичною концепцією, що об'єднує під собою різні напрямки думки, які як доповнюють, і суперечать одна одній.

Найбільш популярними сьогодні у рамках концепції соціально-корпоративної відповідальності є концепції співучасників (стейкхолдерів), стійкого розвитку та корпоративної стійкості. Відбувається поглинання концепції соціально-корпоративної відповідальності більш масштабної концепції сталого розвитку. соціально-корпоративної відповідальності все частіше розглядається не як окремий напрямок, а частина політики для

досягнення цілей сталого розвитку. Аналіз позицій противників та прихильників соціально-корпоративної відповідальності свідчить, що зрештою обидві концепції ведуть до вирішенню тих самих проблем: збільшення прибутку компанії та зростання суспільного добробуту.

Незважаючи на різницю в походах сьогодні всіма визнано необхідність участі бізнесу у вирішенні соціально значимих задач, при цьому в основі цієї переконаності можуть лежати як етичні мотиви, так і прагнення максимально збільшити прибуток підприємства. Ефективність реалізації стратегій соціально-корпоративної відповідальності багато в чому залежить від зацікавленості персоналу підприємств. Організаційна ідентичність є одним з різновидів соціальної ідентичності, про що у формі сталого становища працівника у створенні, асоціації себе з нею та планування свого майбутнього в ній, висловлювання лояльності та прихильності даної організації, інтеріоризації корпоративних цілей, цінностей, норм і правил, прийняття рішень відповідно до інтересів організації.

Щоб мати можливість якимось чином оцінити організаційну ідентичність у рамках даного дослідження, пропонується низка параметрів-характеристик ідентичності персоналу, які включають у собі: робочу мотивацію, включеність у роботу, плинність кадрів, задоволеність роботою, кваліфікацію, солідарність колективу, місію, ціль та цінності організації, а також такі характеристики організаційного середовища, як імідж та статус організації. Такий параметр як задоволеність роботою, також включає ряд показників: наскільки цікава робота, яку виконує співробітник, кар'єрні перспективи, розвиток та навчання персоналу (підвищення кваліфікації), можливість самореалізації, задоволеність заробітною платою, прийняття стилю управління, задоволеність відносинами з керівником та справедливість керівника у прийнятті різних кадрових рішень.

Організаційна ідентичність визначається особливостями внутрішньо-організаційної культури праці. З одного боку, певний тип організаційної культури може проводити сприйняття персоналом практик соціально-корпоративної відповідальності в організації. З іншого боку, компанія,

впроваджуючи практики соціальної відповідальності, може змінити чи навіть зруйнувати існуючу у ній культуру. Отже, природа соціально-корпоративної відповідальності має бути узгоджена з організаційною культурою, що сприятиме ефективної роботи підприємства. На практиці соціально-корпоративної відповідальності впливає велика кількість соціальних факторів: структура внутрішньо-організаційних комунікацій, трудові конфлікти та вміння менеджменту їх вирішувати, наявність системи зворотного зв'язку між менеджментом та персоналом.

Вплив на практику соціально-корпоративної відповідальності має і такий фактор, як колективізм та індивідуалізм. Індивідуалізм відноситься до товариств із вільними зв'язками для людей. Колективізм, з іншого боку, означає відокремлення людей із групами (командами). Команда надає «захист» та стійке становище окремих її членів в обмін на лояльність та дотримання встановлених правил та норм. Переважає конформність у більш індивідуалістичному середовищі проявляється лідерство та дотримання особистим інтересам. Організаційна культура в більшості випадків визначає середовище, в якій розробляється стратегія організації та впроваджуються практики соціально-корпоративної відповідальності. Якщо культура організації сприяє відносинам із зацікавленими сторонами, правовим і етичним нормам і моральної поведінки, вона також впливатиме на розвиток. Орієнтована на відповідальність організаційна культура може стимулювати готовність взяти участь у впровадженні та позитивно оцінити ініціативи соціально-корпоративної відповідальності у компанії.

Корпоративна соціальна відповідальність як спосіб формування. Ідентифікація людини зі своїм місцем роботи є важливою аспектом для будь-якої компанії, особливо при врахуванні сучасних тенденцій, пов'язаних з цілями сталого розвитку ООН і які у зазначених стандартах соціально-корпоративної відповідальності. Компанія має бути впевнена у своїх співробітниках і тому, що персонал підтримає її перехід на нову модель корпоративної стійкості. В Україні наявність позитивної організаційної ідентичності зараз дуже

актуально, так як більшість компаній знаходяться на стадії переходу від моделі соціально-корпоративної відповідальності 1.0 до моделі соціально-корпоративної відповідальності 2.0, а найбільші українські компанії, які мають вихід на міжнародні ринки, що поступово рухаються до моделі соціально-корпоративної відповідальності 3.0.

Що стосується взаємовпливу корпоративної соціальної відповідальності та організаційної культури, то можна зробити висновок, що ефективність реалізації практик соціальної відповідальності залежить від того, чи є принцип етичності та відповідальності перед зацікавленими сторонами компанії переважаючий у конкретній організаційній культурі. Відповідно, прийняття співробітниками етичної культури, лояльність до соціально-відповідальної діяльності та розуміння необхідності реалізації такої діяльності в сучасних реаліях дозволяє сформувати сильну організаційну ідентичність працівників з компанією. Абсолютна полярність зазначених експертами тенденцій показує, що українські компанії сильно відстають від західноєвропейських компаній у сфері розробки і реалізації стратегій соціально-корпоративної відповідальності.

У той час, як міжнародні компанії вже на повну реалізують практики згідно концепції соціально-корпоративної відповідальності 2.0 і готують ґрунт до впровадження соціально-корпоративної відповідальності 3.0, багато українських компаній продовжують залишатися на першій стадії (орієнтація в основі на разові благодійні акції та соціальні проекти) і поки що не прагнуть виходити нові рівні. Що стосується швидшої трудової адаптації та соціалізації нових співробітників, то тут усі експерти погоджуються з тим, що слідування принципам корпоративної соціальної відповідальності та концепції сталого розвитку справді має належний ефект.

Це робиться для того, щоб персонал краще розумів, що корпоративна соціальна відповідальність як спосіб формування яку політику у сфері сталого розвитку проводить компанія. «Ми дуже багато говоримо про стійкий розвиток у професійному середовищі, виступаємо в університетах, а на практиці людина часто не стикається з цим під час робочого процесу. Тому ми намагаємося

адаптувати програму молодих лідерів так, щоби на кожному етапі ротації щось було, навіть якщо це безпосередньо не пов'язане з їхньою діяльністю» – стверджує, наприклад, експерт. В іншій, вже українській компанії для нових співробітників проводять різноманітні посвяти, наприклад, літні корпоративні заходи – день народження компанії тощо.

Таким чином, програми розвитку персоналу дійсно мають ефект, і чим більша організація, тим більше значення цих програм адаптації. Тому що у невеликих організаціях існує пряма комунікація, вона породжується середовищем. А у великих компаніях найчастіше людина століття не завжди навіть може осмислити, чим він займається, і на якому рівні ієрархії, хто за що відповідає. Тому у філіях іноземних компаній і в багатьох українських корпораціях існують програми адаптації, включають менторство, корпоративні онлайн-курси, які покликані ввести людину у внутрішньо-фірмове соціальне середовище. Якщо організації існує сформована традиція соціальної відповідальності, то людина з перших днів починає розділяти ці цінності, інакше вона не зможе нормально працювати у цій організації. Він сприймає це як певну поведінкову матрицю. Використання різних практик включення нових співробітників у діяльність компанії є обов'язковою умовою для успішної організаційної адаптації.

Переходячи до питання, що ставлення співробітників до компанії, в якій вони працюють, може змінюватися під впливом реалізації в даний час компанії практикують соціально-корпоративної відповідальності, експерти, в основному, погоджуються з таким висновком. Дотримання компанії принципам соціальної відповідальності створює позитивну атмосферу у межах робочого процесу. Тобто у компанії має існувати певне середовище, де керівництво дотримується певної етики ведення бізнесу, створює певні умови. У цьому випадку співробітники включатимуться у реалізацію спільної стратегії соціально-корпоративної відповідальності компанії.

У результаті, на реальних прикладах, можна побачити якийсь сильний розрив у розвитку корпоративної соціальної відповідальності спостерігається в

українських та іноземних компаніях. Корпоративна культура постає як меж реалізації відповідальних практик, а на ідентичність персоналу впливають разові заходи з метою заохочення за виконання роботи та різні тренінги, що проводяться HR-відділом, які носять, в основному формальний характер.

Тут практикується та діяльність, яка дає позитивні ефекти як у напрямку позитивного впливу на зовнішнє середовище (на стейкхолдерів компанії), і у напрямі позитивного впливу на внутрішнє середовище (на співробітників).

Корпоративна соціальна відповідальність визначається як моральна цінність і стає невід'ємною частиною корпоративної культури компанії, яка відображається в місії, цілі та у повсякденній поведінці персоналу. Дослідження показало, що українські компанії все ще відстають від іноземних, але, проте, вони вже активно включені у розвиток корпоративної соціальної відповідальності: створюються спеціальні організації, такі як Асоціація етики бізнесу та соціально-корпоративної відповідальності та Національна Рада з корпоративного волонтерства проводяться різноманітні конкурси кращих соціальних та екологічних проектів.

В Україні також активно розвивається міжгалузєва кооперація компаній з метою реалізації масштабних соціально-відповідальних проектів, а ця діяльність, згідно з моделями корпоративної стійкості знаходиться вже в парадигмі реалізації моделі соціально-корпоративної відповідальності -1.0, коли компанії об'єднують свої зусилля та ресурси у вирішенні соціальних та екологічних проблем. А це означає, що за деякими напрямками, український бізнес йде все ж таки нарівні з міжнародними компаніями.

РОЗДІЛ 5

ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ

У даному розділі роботи розглянуто основні заходи і засоби захисту населення і територій в надзвичайних ситуаціях.

Для підвищення рівня громадського здоров'я органи державної влади повинні реалізувати ефективні механізми державної соціально-економічної політики, приймати програми громадської безпеки. Влада має нести відповідальність за управління людськими і матеріальними ресурсами, за визначення пріоритетів у їх розподілі, координації завдань з організації навчань, інформуванні громадян про ймовірність виникнення епідеміологічних загроз. В умовах глобальної соціально-економічної кризи необхідно відновлювати капітал довіри до влади і робити це можна єдиним способом, - надаючи достовірну, а головне доступну інформацію населенню.

Епідеміологічні загрози характеризуються невизначеністю, значними соціально-економічними наслідками, що створюють потенційну загрозу для суспільства, безпечної життєдіяльності громадян, нормального функціонування органів державної влади. Непередбачуваний перебіг епідемій, доволі висока смертність, відсутність ефективних препаратів і початкові заперечення існування епідемії як такої, не сприяють консолідованим діям, існуюча кількість інфікованих викликає соціальне занепокоєння, а інформаційні повідомлення посилюють почуття тривоги за здоров'я та життя громадян.

У близькому майбутньому слід очікувати подальшого розширення сервісів електронної держави, починаючи від доступу до публічних послуг і закінчуючи розвитком електронної демократії. Поширення отримують онлайн-сервіси, що дозволяють знизити число можливих контактів клієнтів один з одним та з співробітниками органів державної влади. Прогнозовано будуть домінувати механізми соціальної регуляції та соціального забезпечення мінімального рівня життя в обмін на обмеження громадянських прав, що є

глобальним трендом, який веде до перегляду принципів демократії на користь високого ступеня дисциплінарної регуляції суспільного життя.

Соціально-економічна криза змінює структуру зайнятості в секторі малого та середнього бізнесу і створює можливості для її зростання в окремих галузях, у тому числі цифровій галузі, логістиці, онлайн-торгівлі. Частка цих галузей росла і в докризовий період, отож значний вплив на зміну структури зайнятості повинні мати процеси цифровізації економіки, які прискорилися в умовах кризи у період епідеміологічних загроз. Як песимістичний сценарій можна очікувати відхід, або остаточне переміщення в тіньову економіку до половини суб'єктів малого та середнього бізнесу.

Криза пандемії COVID-19 спричинилася до базової суспільної трансформації, яка детермінована сучасним соціально-економічним станом в Україні. Пандемія спровокувала в Україні термінові заходи з пом'якшення наслідків довготривалого характеру для фінансово-економічних систем і національної безпеки в цілому. Посилює вплив пандемія COVID-19 й на існуючі соціально-економічні кризові явища і спалах хвороб, що лягають додатковим навантаженням на систему охорони здоров'я в нашій державі та провокують відсутність стабільності в суспільстві.

Трансформація державної соціально-економічної політики неможлива без інституційних перетворень, спрямованих на подальший розвиток базових соціальних, політичних й економічних інститутів суспільства, а будь-які фактори оптимізації в механізмах реалізації державної політики соціально-економічною сферою мають різне спрямування. Організаційно координуючи функціонування органів державної влади та інститутів громадянського суспільства слід зазначити, що низка значущих і необхідних кроків, що належать до сфери державної соціально-економічної політики, до цього часу ще не сформовані у боротьбі з епідеміологічними загрозами.

Як тільки соціально-економічна криза, яка викликана епідеміологічними впливами буде остаточно взята під контроль, необхідно буде вжити заходів для вирішення проблеми зростання темпів продуктивності економіки протягом

найближчого часу, і зосередити увагу на структурних реформах, необхідних для покращення довгострокових перспектив соціально-економічного зростання. Непередбачуваний перебіг епідеміологічних впливів, доволі висока смертність, відсутність ефективних препаратів є завданням органів державної влади для діяльності з протидії розповсюдження епідемій.

Органи державної влади повинні розширювати спектр медико-соціальних послуг з урахуванням адресності, соціально-демографічних характеристик споживачів даних послуг та їхніх потреб. Розуміючи логіку зазначених аргументів можна стверджувати, що суспільно-владна взаємодія у даній сфері має базуватися на показниках, за якими можна усвідомити рівень соціального капіталу, так як окремі частини суспільства по-різному реагують на пандемію, усвідомлюють реальність цієї загрози та готові виконувати жорсткі вимоги соціальної ізоляції. Невиконання необхідних функцій охорони здоров'я і соціального захисту населення спричинятиме негативні суспільні наслідки збільшуючи навантаження на соціум в майбутньому.

З метою захисту населення, зменшення втрат та шкоди економіці в разі виникнення надзвичайних ситуацій проводиться спеціальний комплекс заходів. Він передбачає проведення наступних дій:

Оповіщення та інформування.

1) Оповіщення про загрозу і постійне інформування населення досягається завчасним створенням і підтримкою в постійній готовності загальнодержавної, територіальних та локальних автоматизованих систем оповіщення населення в зонах можливого катастрофічного затоплення, районах розміщення радіаційно і хімічно небезпечних підприємств, інших потенційно небезпечних об'єктів.

2) Спостереження і контроль.

Спостереження і контроль за довкіллям, продуктами харчування та водою забезпечується: створенням і підтримкою в постійній готовності загальнодержавної і територіальних систем спостереження і контролю з включенням до них існуючих сил та засобів контролю незалежно від

підпорядкованості; організацією збору, опрацювання і передачі інформації про стан довкілля, забруднення продуктів харчування, харчової сировини, фуражу, води радіоактивними, хімічними речовинами і патогенними мікроорганізмам; надання населенню можливості придбати найпростіші засоби захисту і контролю для особистого користування.

3) Укриття в захисних спорудах.

Укриттю в захисних спорудах підлягає все населення відповідно до його належності до груп (працююча зміна, населення, яке проживає в небезпечних зонах тощо). Створення фонду захисних споруд досягається шляхом: комплексного освоєння підземного простору, міст і населених пунктів; масового будівництва в період загрози найпростіших сховищ та укриттів; завчасного будівництва за рішення Кабінету Міністрів України окремих сховищ та протирадіаційних укриттів.

4) Інженерний захист.

Заходи інженерного захисту території можуть істотно вплинути на ефективність цивільного захисту, так як передбачають проведення комплексу будівельних та інших заходів щодо запобігання виникнення надзвичайних ситуацій.

5) Евакуаційні заходи. В умовах неповного забезпечення захисними спорудами в містах та інших населених пунктах, які мають об'єкти підвищеної небезпеки, а також у воєнний час основним способом захисту населення є евакуація і розміщення його у приміській зоні.

Евакуації підлягає населення, яке проживає в населених пунктах, що знаходяться у зонах можливого катастрофічного затоплення, небезпечного радіоактивного забруднення, хімічного ураження, в районах прогнозованого виникнення локальних збройних конфліктів у 50-кілометровій прикордонній смузі, в районах виникнення стихійного лиха, великих аварій і катастроф (якщо виникає безпосередня загроза життю та заподіяння шкоди здоров'ю людини).

Залежно від обстановки, яка склалася на час надзвичайної ситуації, може бути проведено загальну або часткову евакуацію населення тимчасового або безповоротного характеру.

У мирний час евакуація населення планується на випадок:

- загальної аварії на атомній електростанції;
- усіх видів аварій з викидом сильнодіючих отруйних речовин;
- загрози катастрофічного затоплення місцевості;
- великих лісових та торф'яних пожеж, землетрусів, зсувів, інших геофізичних і гідрометеорологічних явищ з тяжкими наслідками, що загрожують населеним пунктам.

Евакуаційні заходи здійснюються за рішенням місцевих органів виконавчої влади, виконавчих органів рад, уповноважених органів з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення відповідного рівня.

Евакуація населення здійснюється комбінованим способом, який передбачає у мирний час вивезення основної частини населення з міст і небезпечних районів усіма видами наявного транспорту у поєднанні з виведенням найбільш витривалої частини населення пішки.

б) Медичний захист

Заходами запобігання або зменшення ступеня ураження людей, своєчасного надання допомоги постраждалим та їх лікування, забезпечення епідемічного благополуччя в районах надзвичайних ситуацій є:

- планування і використання існуючих сил і засобів органів охорони здоров'я незалежно від їх відомчої належності;
- розгортання в надзвичайних умовах необхідної кількості лікувальних закладів;
- своєчасне застосування профілактичних медичних препаратів;
- контроль за продуктами харчування, питною водою і джерелами водопостачання;
- завчасне створення і підготовка спеціальних медичних формувань;

- накопичення медичних засобів захисту, медичного та спеціального майна і техніки;
- підготовка медичного персоналу та загальне медико-санітарне навчання населення.

7) Біологічний захист

Захист від біологічних засобів ураження включає своєчасне виявлення чинників біологічного зараження, їх виду і масштабів, проведення комплексу адміністративно-господарських, режимно-обмежувальних і спеціальних протиепідемічних та медичних заходів.

Захист від біологічних засобів вимагає:

- своєчасного використання колективних та індивідуальних засобів захисту;
- введення режимів карантину та обсервації;
- знезаражування осередку ураження;
- проведення екстреної та специфічної профілактики;
- додержання протиепідемічного режиму об'єктами господарювання, лікувальними закладами і населенням.

8) Радіаційний і хімічний захист.

Цей захист включає заходи з виявлення й оцінки радіаційної та хімічної обстановки, організацію і здійснення дозиметричного і хімічного контролю, розроблення типових режимів радіаційного захисту, забезпечення засобами індивідуального захисту, організацію і проведення спеціальної обробки.

Виконання вимог даного виду захисту досягається: завчасним накопиченням і підтримкою в готовності засобів індивідуального захисту і приладів радіаційної і хімічної розвідки та контролю, обсяги і місця зберігання яких визначаються диференційовано відповідно до встановлених зон небезпеки; забезпеченням зазначеними засобами перш за все особового складу формувань, який бере участь у проведенні рятувальних та інших невідкладних робіт в осередках ураження, а також персоналу радіаційно і хімічно небезпечних об'єктів економіки та населення, яке мешкає в зонах небезпечного

зараження навколо них; своєчасним впровадженням засобів, способів і методів виявлення й оцінки масштабів і наслідків застосування агресором зброї масового ураження й аварій (руйнувань) на радіаційно та хімічно небезпечних об'єктах господарювання, у тому числі літаків (вертольотів) цивільної авіації, для ведення повітряної радіаційної розвідки місцевості; створенням уніфікованих засобів захисту, приладів і комплектів радіаційної, хімічної розвідки та дозиметричного контролю як для воєнного, так і для мирного часу.

У сфері захисту населення і територій НС :

- ✓ планують і здійснюють необхідні заходи для захисту своїх працівників, об'єктів господарювання та довкілля від НС ;
- ✓ розробляють плани локалізації і ліквідації аварій (катастроф) з подальшим погодженням із спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади, до компетенції якого віднесено питання захисту населення і території від НС ;
- ✓ підтримують у готовності до застосування сили і засоби із запобігання виникненню та ліквідації наслідків НС ;
- ✓ створюють та підтримують матеріальні резерви для попередження та ліквідації НС ;
- ✓ забезпечують своєчасне оповіщення своїх працівників про загрозу виникнення або про виникнення НС .

У сфері захисту населення і територій від НС зобов'язане:

- ✓ дотримуватися заходів безпеки, не допускати порушень виробничої дисципліни, вимог екологічної безпеки;
- ✓ вивчати основні способи захисту населення і територій від наслідків НС техногенного та природного характеру, надання першої медичної допомоги потерпілим, правила користування засобами захисту;
- ✓ дотримуватися відповідних вимог у разі виникнення НС.

Системна діяльність органів державної влади у формуванні та реалізації соціально-економічної політики у період епідеміологічних загроз, виробленні політичних та управлінських рішень, посилення уваги вчених різних сфер знань

до цієї проблематики не є випадковими. Адже питання державної соціально-економічної політики, громадського здоров'я, соціального забезпечення стосуються широких верств суспільства. Світ швидко змінюється і це потребує відповідного реагування, адже зростання кількості населення, глобальні зміни клімату, стрімкий розвиток цифрової економіки, а також масштабні епідеміологічні загрози створюють як виклики, так і нові можливості.

Україна має суттєві стратегічні переваги завдяки природним ресурсам, географічному розташуванню та якості людського капіталу, що загалом може стати основою для економічного зростання держави. Натомість низка перепон стоять на заваді реалізації власного потенціалу, тому необхідно посилити свої позиції на світовій арені, що сприятиме підвищенню рівня добробуту населення, як основної мети державної соціально-економічної політики. Тому, Постановою Кабінету Міністрів України була затверджена Національна економічна стратегія на період до 2030 року, оскільки важливо мати узгоджене бачення щодо стратегічного курсу соціально-економічної політики, що враховуватиме глобальні тренди та внутрішні можливості держави.

Підставою для прийняття рішень щодо довгострокового розвитку держави та першим кроком у розробленні Національної економічної стратегії стало визначення рівня соціально-економічного розвитку України сьогодні та можливості для зростання в майбутньому. Враховуючи те, що останнім часом проблеми поширення епідеміологічних захворювань є властивою для будь-якої країни світу незалежно від її соціально-економічного рівня розвитку, в тому числі й для України, постає питання, як зменшити епідеміологічні впливи, економічне навантаження на бюджет держави, а також матеріальний тиск на українське суспільство.

Економічно розвинуті країни, де громадянин і реалізація його прав мають найвищу цінність удосконалюється формування державної соціально-економічної політики у період епідеміологічних загроз. Епідемії стали несподіваним і важливим каталізатором для позначення соціально-економічних контурів нових моделей громадянського суспільства у різних країнах світу.

Держава як регулятор суспільно-владних відносин зобов'язана створити умови для запобігання масового поширення епідемій, що ставить нові завдання перед службами соціального захисту населення на всіх рівнях, а відповідно й органами державної влади на місцях.

Дана передумова стає основою для пошуку ефективних механізмів реалізації державної соціально-економічної політики у період епідеміологічних загроз та вимагає наукового обґрунтування пропозицій в цьому напрямі. Спалахи епідеміологічних захворювань перевіряють на міцність національні системи охорони здоров'я, потенціал протидії, ступінь готовності та швидкість реагування на кризові явища епідеміологічного характеру. Для того, щоб забезпечити необхідний захист від епідеміологічних загроз, першочергова увага у тому числі повинна приділятися створенню безпечних умов праці громадян. Ключове значення має відводитися своєчасності подання інформації про поширення епідемій, засобам індивідуального захисту і навчання їх правильного використання.

Державна соціально-економічна політика має уособлювати нову систему механізмів державного управління, реалізовувати які необхідно у сукупності з застосуванням новітніх управлінських підходів на всіх структурно-функціональних рівнях. Стратегії соціально-економічного розвитку визначають ключові проблеми, потенційні напрями і шляхи їх розв'язання для формування нової державної соціально-економічної політики у період епідеміологічних загроз, обґрунтовуючи нормативно-організаційні трансформації та реалізацію нових економічних механізмів. Також, потребує удосконалення чинна нормативно-правова база у контексті регулювання суспільно-владних відносин, що виникають у зв'язку з поширенням епідемій.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження можна зробити висновок, що адміністративно-правова протидія правопорушенням у сфері громадської безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів відіграє важливу роль у забезпечення національної безпеки.

Водночас законодавче регулювання адміністративно-правових засобів такої протидії не повинно призводити до утиску прав громадян на проведення зборів, мітингів, демонстрацій, ході пікетувань. Необхідно відзначити і загальний превентивний потенціал таких засобів, оскільки законодавче встановлення заходів адміністративного примусу до організаторів та учасників публічних заходів покликане застерегти цих осіб від вчинення не тільки адміністративних правопорушень, а й інших протиправних діянь, що характеризуються як суспільно небезпечні та заборонені законодавством під загрозою застосування кримінально-правових санкцій.

Система засобів адміністративно-правової протидії не має зводитися виключно до застосування заходів адміністративного примусу, оскільки основним методом управлінської діяльності все ж таки є переконання, яке має велике профілактичне значення і дозволяє ефективно протидіяти правопорушенням сфері суспільної безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів публічних заходів. В останні роки спостерігається тенденція законодавчого підвищення суворості адміністративно-правових заходів, спрямованих на забезпечення необхідного стану суспільної безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів.

Однак така діяльність законодавця має надмірно емоційний характер, висловлюючи явне несхвалення ним масових публічних акцій, що проводилися за підсумками виборів до державного органу законодавчої влади та виборів Президента України. Частково ця позиція зрозуміла, оскільки такі публічні заходи акумулюють великі маси людей, незадоволених політикою держави і створюють передумови для їх переростання в масові заворушення, а також

поширення протестних виступів громадян щодо всієї території України, що здатне обернутися дуже передбачуваними наслідками.

Події в Україні 2013-2014 рр., що показали практично неконтрольовану поведінка громадян під час проведення публічних заходів показують, наочно демонструють з одного боку, наскільки апарат державної влади вразливий з погляду невідповідності до нейтралізації небезпечних для суспільства та держави масових проявів, але з іншого – наскільки держава має бути зацікавлена в їх запобіганні та припиненні, адже публічні акції, переросли в масові заворушення, не тільки сприяють підриву основ конституційного ладу, а й перешкоджають нормальному розвитку економічних процесів, що впливають істотно на добробут громадян та їх безпека.

Водночас у громадян є потреба публічно висловлювати думка та обговорювати різні проблеми, що торкаються багатьох сторін суспільного життя, у тому числі конкретні питання задоволення їх соціально-економічних потреб. Відповідні публічні акції, маючи мирну основу, далеко не завжди носять характер багатотисячних виступів, та створення штучних адміністративних бар'єрів для них проведення підриває довіру суспільства до влади та зумовлює виникнення передумов для шкідливіших і навіть небезпечніших масових проявів у майбутньому.

При розгляді заходів адміністративного запобіжного заходу було встановлено, що вони застосовуються суб'єктами виконавчої влади дуже широко, торкаючись інтересів значної частини населення. Нерідкі випадки порушення при цьому законодавства України, особливо при застосуванні адміністративно-примусових заходів, пов'язаних з обмеженнями свободи дій та пересування фізичних осіб.

В не меншою мірою це стосується і застосування запобіжних засобів при проведенні зборів, мітингів, демонстрацій, ході пікетувань. У останньому випадку від володаря суб'єкта потрібна підвищена уважність, оскільки його діями та рішеннями торкається не лише право громадян на свободу та особисту недоторканність, а й у значною мірою політичні права, а саме право збиратися

мирно, без зброї та проводити публічні заходи.

Припинення займає важливе місце у примусовій діяльності контрольно-наглядових органів виконавчої влади, що спричинено необхідністю забезпечення правопорядку та безпеки в системі державного управління. Відповідно, застосування заходів адміністративного припинення під час проведення публічних заходів має на меті оперативно усунути відхилення від законодавчо встановлених правил їх здійснення, ліквідувати загрози громадського порядку та суспільної безпеки.

Слід мати на виду, що здійснення адміністративним зупиненням діяльності умовах публічних заходів відрізняється підвищеною складністю, що обумовлено такою, що нерідко виникає у суб'єктів правоохоронних необхідністю контактувати зі збудженим натовпом, який може чинити опір у будь-якій формі. Нами виділено загальний та спеціальний порядок примусового припинення публічних заходів як адміністративно-припинення заходи. Загальний порядок застосовується посадовими особами регіональних виконавчих органів та місцевих органів влади за відсутності екстраординарних ситуацій у місці його проведення. В інших ситуаціях публічний захід примусово припиняється шляхом ухвалення екстрених заходів співробітниками поліції. Екстрені заходи передбачають застосування адміністративно-примусових засобів, передбачених законодавством про поліцію. Зазначені заходи носять характер психологічного та організаційного впливу на ініціаторів та учасників публічних заходів (за винятком заходів, що вживаються поліцією). Особливості компетенції регіональних виконавчих органів, місцевих органів влади та їх посадових осіб зумовлюють неможливість застосування заходів фізичного впливу до порушників. Тому достатність здійснюваних заходів залежить від фактичної подальшої поведінки учасників громадських заходів.

У разі подальших протиправних проявів після пред'явлення вимог про припинення публічного заходи необхідно задіяти адміністративно-примусові інші заходи, застосовувати які уповноважені інші суб'єкти правоохоронних органів – співробітники поліції та деякі інші представники влади. Крім того, в

магістерській праці була спроба представити законодавцю змінений варіант деяких формулювань, які на перший погляд мають вигляд пропозиції виправити суто технічні недоліки.

Однак дані корективи мають сутнісний характер. У роботі також зроблено низку інших висновків, спрямованих на з'ясування сутності та особливостей адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері громадської безпеки та громадського порядку в умовах підготовки та здійснення публічних заходів, що знайшло вираз у систематизації та науковому аналізі виявлених особливостей та внесення законодавцю ряду пропозицій, спрямованих на удосконалення механізму нормативно-правового регулювання цієї сфери.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Авксентьев М. Ю. Державно-приватне партнерство як сучасний механізм залучення інвестицій в інфраструктурні галузі України: автореф. дис. канд. екон. наук. Київ : НДЕІ МОН України, 2010. 20 с.
2. Артюхов Ю.С. Проведение публичных акций, спортивных и иных массовых мероприятий: задачи обеспечения правопорядка // Конституционное и муниципальное право. 2011. № 6.
3. Базилевич В. Д. Інституційний концепт модернізації фінансових інститутів. Фінанси України. 2013. № 5. С. 19-30.
4. Башинська І. О. Інноваційно-інформаційні технології для забезпечення інтелектуально-кадрової складової економічної безпеки підприємства. Інноваційна економіка: теоретичні та практичні аспекти 2016. Вип. 1 (23). С. 607-634.
5. Белоусова К. І. Підвищення ефективності суспільного виробництва завдяки інформаційно-комунікаційним технологіям. Економіка та держава. 2013. Вип. 2. С. 11-13.
6. Беляков К. І. Інформаційна діяльність: зміст та підходи до класифікації. Інформація і право. 2012. № 1(4). С. 63-69.
7. Боер В.М., Шамрай В.Н. Теоретико-правовое обеспечение общественной безопасности и общественного порядка в современных условиях // Бизнес в законе. 2012. № 3.
8. Васильців Т. Г., Шехлович А. М., Васильців В. Г. Фінансовоекономічні інструменти стимулювання розвитку ІТ-сфери України. Економічний дискурс. 2017. Вип. 4. С.128-136.
9. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Штець Т. Ф. Обґрунтування стратегічних напрямів, цілей та заходів державної політики реалізації потенціалу ІТ-сектору економіки України. Підприємництво і торгівля : зб. наук. пр. Львів. 2018. Вип. 23. С. 56-63.
10. Голячук Н. В., Рихлюк В. С. Інвестиції в інформаційні технології. Економічні науки. Серія “Облік і фінанси”. 2013. Вип. 10 (2). С. 62-69.

11. Гончарук О., Заблоцький А., Грузинська І. та ін. Зелена книга “Регулювання ринку розробки програмного забезпечення”(2019). URL : https://cdn.regulation.gov.ua/99/ac/6b/37/regulation.gov.ua_Green%20Book_Software%20Development%20Market.pdf.
12. Гук Л. П. ІТ-зайнятість як інноваційний сегмент ринку праці. Моніторинг соціально-економічних трансформацій. 2013. Вип. 2. С. 140-150.
13. Гунчак Н. В., Васильців Т. Г., Сухай О. Є. Державне регулювання процесу інтелектуалізації економіки України : монографія. Львів : Априорі, 2016. 256 с.
14. Діяльність суб’єктів господарювання за 2016 рік : стат. зб. Київ : ДССУ, 2017. 588 с.
15. Діяльність суб’єктів господарювання, 2018 : стат. зб. Київ : ДССУ, 2019. 154 с.
16. Дубов Д. В., Ожеван О. А., Гнатюк С. Л. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості : аналіт. доп. Київ : НІСД, 2010. 64 с.
17. Дульська І. В. Цифрові технології як каталізатор економічного зростання. Економіка і прогнозування. 2015. № 2. С. 119-133.
18. Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2014 році: стат. зб. Київ: ДССУ, 2015. 154 с.
19. Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2016 році: стат. зб. Київ: ДССУ, 2017. 146 с.
20. Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2017 році: стат. зб. Київ: ДССУ, 2018. 148 с.
21. Інноваційна Україна 2020: націон. доп. / за заг. ред. В. М. Гейця. Київ: НАН України, 2015. 336 с.
22. Капітальні інвестиції в Україні за січень-вересень 2017 року: стат. зб. Київ: ДССУ, 2017. 43 с.

23. Капітальні інвестиції в Україні у 2010-2015 роках: стат. зб. Київ : ДССУ, 2016. 115 с.
24. Качмарик Я. Д., Куцик П. О., Лупак Р. Л. та ін. Інвестиційна привабливість ресурсного потенціалу торговельного підприємства : монографія. Львів : Літературна агенція “Піраміда”, 2012. 168 с.
25. Кравців В. С., Мельник М. І., Антонов В. Б. Залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України: проблеми та політика активізації : монографія. Львів : ІРД НАН України, 2011. 368 с.
26. Кривенко Л. В., Дутченко О. І. Грошово-кредитні засоби регулювання економіки : монографія. Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2010. 210 с.
27. Крючкова Н. М. Механізм податкового регулювання економічного розвитку України. Вісник Одеського національного університету. Серія “Економіка”. 2009. Т. 14. Вип. 15. С. 55-62.
28. Кулешов А.В. Расширение сферы административной деятельности подразделений вневедомственной охраны по обеспечению общественного порядка и охраны имущества // Закон и право. 2012. № 10.
29. Куцик В. І., Лупак Р. Л. Моделювання конкурентних позицій підприємств реального сектора економіки на внутрішньому ринку. БізнесІнформ. 2017. № 12. С. 244-249.
30. Куцик В. І., Лупак Р. Л., Годованюк М. А. Інструменти підвищення ефективності управління формуванням та використанням прибутку в цілях капіталізації підприємства. Бізнес Інформ. 2017. № 1. С. 167-171.
31. Лайко О. І. Інвестиційний потенціал регіону: використання та непродуктивний відтік капіталу : монографія. Одеса : ПРРЕЕД НАН України, 2009. 433 с.
32. Левчинський Д. Л. Суть і економічна природа інвестицій та інвестиційного процесу. Інвестиційний процес і фінансово-кредитні важелі його активізації в Україні. 2011. № 2. С. 131-139.

33. Литвин О. В. Організаційно-економічний механізм підвищення ефективності реалізації державної інвестиційної політики в Україні: автореф. дис. ... канд. екон. наук. Львів : ЛТЕУ, 2017. 20 с.
34. Лупак Р. Л. Державна політика імпортозаміщення в системі забезпечення економічної безпеки України: пріоритети та інструменти реалізації : монографія. Львів : Вид-во ННВК "АТБ", 2018. 527 с.
35. Майорова Т. В. Інвестиційний процес і фінансово-кредитні важелі його активізації в Україні : монографія. Київ : КНЕУ, 2013. 332 с.
36. Мездебровський І., Дудар З., Ковалюк Т. Створення в Україні сприятливих умов для розвитку індустрій програмного забезпечення. Комп'ютерні науки та інформаційні технології : збір. наук. пр. Львів. 2011. № 719. С. 102-107.
37. Мельниченко С. Інформаційні технології в управлінні суб'єктами туристичної діяльності. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2010. № 2. С. 131-143.
38. Мотрович И.Д. О проблеме понятия «общественное место» // Закон и право. 2010. № 1.
39. Нагорняк Г., Нагорняк І., Вовк Ю. Вплив трансферу технологій на інноваційні процеси: український та зарубіжний досвід. Соціально-економічні проблеми і держава. 2013. Вип. 2 (9). С. 117-127.
40. Нестеров С.В. Общественная безопасность как правовая категория // Аграрное и земельное право. 2012. № 12.
41. Нікітіна А. В. Інформаційні технології в методичній підготовці майбутнього вчителя-словесника: електронний ресурс. Науковий вісник Донбасу. 2008. № 5. С. 62-71.
42. Ожеван М. А., Гнатюк С. Л., Ісакова Т. О. Інформаційні технології як фактор суспільних перетворень в Україні : аналіт. доп. Київ : НІСД, 2011. 96 с.

43. Олійник Д. І. Європейські чинники формування технологічної платформи інтелектуальних енергетичних мереж. Стратегічні пріоритети. 2016. № 2 (39). С. 46-57.
44. Охотнікова О. М., Гафинець О. І. Роль державного управління у механізмі гарантій захисту іноземних інвестицій в Україні. Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. 2013. № 5. С. 110-116.
45. Павлюк А. П., Маркевич К. Л. Закордонний досвід стимулювання розвитку індустріальних парків: висновки для України. Актуальні проблеми міжнародних відносин : зб. наук. пр. Київ, 2014. Вип. 122. Ч. I. С. 125-134.
46. Пальчевич Г. Т. Джерела фінансового забезпечення інноваційної діяльності та механізми їх залучення. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2010. № 18. Ч. I. С. 23-28.
47. Присяжнюк А. Адаптивні механізми державного стимулювання кластерної організації економіки. Держава та економіка. 2014. № 2. С. 51-61.
48. Прокопенко О. В., Омеляненко В. А. Міжнародний фактор забезпечення технологічної безпеки держави. Економічна безпека держави: міждисциплінарний підхід : колективна монографія / за ред. Є. В. Хлобистова. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю. А., 2013. С. 89-98.
49. Процикевич А. І. Стан та тенденції розвитку інвестиційної діяльності на ринку ІТ-послуг України. Підприємництво і торгівля : збір. наук. пр. Львів, 2018. Вип. 23. С. 150-154.
50. Рощук М. В. Державне агентство з питань електронного урядування України в системі публічної влади. Юридичний вісник : зб. наук. пр. Київ, 2017. Вип. 1 (42). С. 80-85.
51. Рудь Л. П. Механізм державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні. Науково-технічний збірник "Комунальне господарство міст". 2010. № 96. С. 143-148.

52. Савич І. В. Детермінанти формування тіньової економіки України. Молодий вчений. 2014. № 12 (15). С. 87-92.
53. Скоморович І. Г. Управління інвестиційними процесами в умовах формування ринкової економіки : автореф. дис. ... канд. екон. наук. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2010. 19 с.
54. Собкевич О. В. Перспективи реалізації інноваційної політики у промисловості України: вплив на економічну безпеку держави : монографія. Київ : ТОВ “ДКС Центр”, 2015. 336 с.
55. Світова організація торгівлі. Іванченко В. М. Організаційні засади управління економічною безпекою телекомунікаційних підприємств. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2017. Вип. 2. С. 67-74.
56. Танащук Е. А. Теоретико-методичні основи прогнозування чисельності персоналу в сфері інформаційно-комунікаційних технологій. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2016. Вип. 20. 194 с.
57. Тринько В. В. Зовнішня торгівля України інформаційнокомунікаційними послугами. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 9. С.
58. Цвірко Д. Л. Формування інформаційно-комунікаційних важелів. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія “Економічні науки”. 2014. Вип. 9-1. С. 25-29.
59. Чайковська М. П. Стратегії розвитку ІТ-ринку в умовах фінансової кризи. Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. пр. Одеса, 2009. Вип. 35. С. 132-138.
60. Чаннов С.Е. Применение административного наказания в виде обязательных работ: возможные проблемы // Административное право и процесс. 2013. № 10.
61. Черкасова С. В. Небанківське інституційне інвестування в Україні: пріоритети та інструменти державного регулювання розвитку : монографія. Львів : Проман, 2016. 452 с.

62. Чечель О. М. Принципи та механізм державного регулювання економіки. Вісник Академії митної служби України : зб. наук. пр. Серія : “Державне управління”. Київ, 2013. № 2. С. 103-111.
63. Шаповал О. Лозова І., Гнатюк С. Рекомендації щодо розробки стратегії забезпечення кібербезпеки України. Захист інформації. 2016. Т. 18. Вип. 1. С. 57-65.
64. Широкова-Мурараш О. Г., Акчурін Ю. Р. Міжнародно-правові заходи щодо попередження злочинності у сфері інформаційної безпеки. Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАНУ : зб. наук. пр. Серія : економіка, право, політологія, туризм. Київ, 2010. Вип. 2. С. 78-82.
65. Albert Jan van den Berg. Article Should the Setting Aside of the Arbitral Award be Abolished? ICSID Review, Vol. 29, No. 2 (2014), Published Advance Access April 14, 2014. pp. 263-288.
66. Florian Stefan. Article. A Case for an International Investment Court. Modernizing International Trade Law to Support Innovation and Sustainable Development 4-6 July 2017, Vienna International Centre, Vienna.
67. International Centre for Settlement of Investment Disputes (ICSID) by Dr Yaroslau Kryvoi Freshfields Bruckhaus Deringer, London, United Kingdom. 2010. Kluwer Law International. Intergovernmental Organizations – Suppl. 37 (January 2010). - 182 p.
68. Irene M. Ten Cate. The Costs of Consistency: Precedent in Investment Treaty Arbitration (September 19, 2012). Columbia Journal of Transnational Law, Vol. 51, p. 418–478, Marquette Law School Legal Studies Paper No. 12–26.
69. James K. Jackson. The Exon-Florio National Security Test for Foreign Investment. March 29, 2013. – 27 p.
70. James K. Jackson. Specialist in International Trade and Finance. The Berne Union: An Overview. – April 5, 2013. – P. 1–5.
71. Joost Pauwelyn. At the Edge of Chaos? Foreign Investment Law as a Complex Adaptive System, How It Emerged and How It Can Be Reformed. (January, 2014), 72 P.

72. Lauren Gloudeman, Former Policy Analyst, Economics and Trade, Nargiza Salidjanova, Senior Policy Analyst, Economics and Trade. Policy Considerations for Negotiating a U.S.-China Bilateral Investment Treaty. U.S.-China Economic and Security Review Commission Staff Research Report. August 1, 2016. – 39 p.
73. N.A. Chaeva. A New EU Model of Investor-State Dispute Settlement and the Existing Investment Arbitration System // Вестник международного коммерческого арбитража. – № 2 (13) – 2016. – Июль-декабрь. – С. 169–179.
74. Patrick M. Norton. Article. The Role of Precedent in the Development of International Investment Law. ICSID Review, Vol. 33, No. 1 (2018), Published Advance Access January 24, – 2018. – P. 280–301.
75. Sornarajah M. The International Law on Foreign Investment. Third Edition. Cambridge University Press. – 2014. – 524 p.
76. Wuraola Durosaro. Barriers to Foreign Direct Investment in West Africa // LAP LAMBERT Academic Publishing ist ein Imprint der / is a trademark of AV Akademikerverlag GmbH & Co. KG. 2013. – 53 p.